

מבשר טוב יום כיפור

ובתוכו שיחות קודש

תשליך ס"ז
כפרות וכיסוי הדם ע"ד
טיש ערב יוכ"פ ס"ו
כל נדרי תש"פ
נעילה ע"ד
טיש מוצאי יוכ"פ ע"ח

תשליך טיש
בחמישי בשבת קודש ו' תשרי תשס"ז
יום י"ג מידות הרחמים שבעש"ת

מאמר
לא ירעו ולא ישחיתו כמים לים מכסים

"וְתִשְׁלַיְךָ בְּמַצְלוֹתַי כֹּל חַטָּאתָם"
(מיכה ז, יט)

ויש להבין למה לנו להראות מקום השלכת העוונות, ולציין בבקשתנו להשליכם למצולות ים דייקא. העיקר הי' צ"ל הבקשה שיסתלקו החטאים מאתנו יימחקו ויאבדו מן העולם. ולמה טרח הכתוב לחפש ולבקש מקום להשליכם אל מצולות הים.

ברם זאת ידוע שמכל חטא נוצר מזיק בעולם רח"ל, שהעבירות מולידים בתוצאתם מזיקים רעים. והם רוחשים ומסתובבים בעולם, ומחפשים מקום שיוכלו חלילה להזיק ולהפסיד, כאשר זה טבעם וחיותם לקלקל להשחית ולהזיק, כטבעה של העבירה שנוצרו ממנה רח"ל שממנה שואבים כל חיותם. [עי' בשה"ק חלקת יהושע מאמרים (דף יד, מה, קצד)].

ועד כדי כך מגיע כח הזיקים, שמבואר בגמרא שאפילו בין הת"ח בתורתם הם מתערבבים ביניהם ומפסידים בבגדיהם, וכדאיתא במסכת ברכות (ו.ו); "הני מאני דרבנן דבלו, מחופיא דידהו". ופירש רש"י; "מאני דרבנן דבלו - בגדי התלמידים שבלים מהר, והם אינם בני מלאכה שיבלו בגדיהם. מחופיא דידהו - באין המזיקים ויושבין אצלם ומתחככים בהם, חופיא לשון חופף ומפספס (שבת נ.נ), פריי"ר בלע"ז" ע"כ.

והרי שאפין בין התלמידים באים ויושבים אצלם ומתחככים בהם, וגורמים הפסד ונזקין, השי"ת ישמרנו ויצילנו, שיפלו כל נזיקיהם על ראש שונאיהם של ישראל.

והאומנם כל חיותם וקיומם הוא רק מכח העבירות, כל מזיק ומזיק לפי איכות עוצם העבירה וחומרתה. - כי באמת מצד טבעיותו של עולם וכן מצד טבעיות האדם, לא יתכן שום היזק ושום הפסד או קלקול. כי השי"ת ברא והעמיד עולם שלם ומתוקן בתכלית השלמות וההידור. ובכל פרט וענין מוכן לאדם כל צרכו עלי אדמות. [כאשר על כך מברכים אנו בכל יום ברכת "העושה לי כל צרכי"]. ואם שומר האדם על חיי נפשו ונשמתו כמשמרת דת תורתנו הקדושה, ואינו פוגם ומקלקל את עולמו, לא ייתכן שישלטו בו שום הזיקות או הפסדים. וכדאיתא במדרש (קהלת רבה ז, יט); "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי". - ורק מחמת פגם העוונות שיש בכל עבירה קלקול באבר מסוים באדם, ובהשפעה מסוימת שבעולם, מזה נוצר המזיק המשחית שנברא להשחית ולחבל רח"ל.

[ויעויין אשר נת' באורך בשיעור כ"ו אלול תשס"ו, מדברי זקה"ק זצללה"ה זי"ע בדברי בינה לחג השבועות (דף קלז טו"ב) בשם אביו הק' זצללה"ה הרה"ק משידלאווצא זי"ע, בפירוש המשנה (אבות ג, יז) "אם אין קמח אין תורה", שאם אין קמח הוא סימן שאין תורה וטעו מדרך התורה. עי"ש במשל שהביא מן המלך ששלח חיילותיו למלחמה ולא מצאו מזונם וכו' עי' באורך בשיעור הנ"ל].

והנה לו הייתה בקשת התשובה על מחיקה פשוטה של החטאים, עדיין יש מקום למיחש מכל אותם תוצאות ומרעין בישין, שנולדו ושנוצרו מחמת אותם העבירות, שאותם המזיקין משוטטים בעולם נעים ונדים ומחפשים ההזדמנות להשחית חלילה.

ולפיכך שומה עלינו בבקשותינו ותפילותינו בימי התשובה הללו, להתייחס גם לכל מה שנוצר ונעשה מחמת אלו העבירות, ולא סגי בבקשת מחיקת החטא והשלכתו גרידא. מחמת שעדיין יש להתיירא מן המזיקים שנולדו מן העבירה, שלא ירעו ולא ישחיתו חלילה, ויינצלו כל ישראל מהם ומהמונם.

לפיכך הדגיש הכתוב והעמיק הבקשה, ולא הסתפק בבקשת הסליחה על החטא בלבד. אלא אף להשליך כל העבירות ותוצאותיהם וכל המזיקים כולם "במצולות ים", להרחיקם מן היישוב שלא ישוטטו בין הבריות חלילה, אלא ייעלמו לגמרי מן העולם.

והבקשה "במצולות ים" רומז על מקום רחוק עמוק שאין בו שום אפשרות של חיים וקיום, כאשר אפילו אוויר לנשימה אין שם. והוא מובדל ביסודו מן היבשה שבה חיים ומתפקדים הבריות, ואילו הים אין בו מקום חיות וקיום. ולפיכך מבקשים אנו בתפילת התשליך, ורומזים על כל אותם מזיקים משחיתים להשליכם במצולות ים שלא יהי' להם שום חיות וקיום.

וכאשר אנו אומרים בתפילת תשליך; "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדש, כי מלאה הארץ דעה את ה', פמים לימים מכסים" (ישעיה יא, ט). והיינו, שכאשר תמלא הארץ דעה את ה', וישמרו הבריות את נפשם וגופם ורוחם ונשמתם כמשמרת דעת תוה"ק, - אז 'לא ירעו ולא ישחיתו' כלל בעולם, שלא תתכן שום רעה או השחתה בעולם, וכל אותם כוחות הרע והחיצונים יאבדו במצולות ים כמים לימים מכסים. וכמו כן מבקשים ישראל בצלותא ובעותא בעת תשליך, להשליך חטאתם "במצולות ים", לא ירעו ולא ישחיתו ולא יבואו בינותינו כלל וכלל, רק ייעלמו לגמרי ויאבדו מן העולם.

[וכן רואים אנו ביציאת מצרים, שעל אף כל הנסים הגדולים במכות מצרים וביציאתם מצרים ביד רמה, עדיין דאגו וחששו ישראל מקליפת שר שלהם וחיילותיו, עד אשר "את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טיבע", שאז "ראו בניו גבורתו ושבו ויהודו לשמו", - בידעם שלא רק שיצאו ממצרים ועזבו את טומאתם ערות הארץ, אלא אף כל תוצאות העבירות וכל כוחות החיצוניים שנולדו שם כולם נאבדו ונטבעו בתהומות מצולות ים].

ויה"ר שיתקבלו תפילותינו ברחמים וברצון, ונזכה לגמר חתימה טובה, ולאורו של משיח בב"א.

כפרות וכיסוי הדם
ערב יום הכיפורים שחרית תשע"ד לפ"ק
פעיה"ק ירושלים תובב"א
מאמר כיסוי הדינים

כ"ק אאמו"ר זצללה"ה זי"ע היה נוהג כידוע, לערוך מדי יום ביומו מצות "כיסוי הדם", ויש לבאר טעמא דמילתא.

ונראה על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל במדרש איכה (הקדמה פסקה ה) בגילוי דמו של זכריה הנביא שנהרג והיה דמו תוסס, שנעשה מזה קטרוג גדול בשמים, שגרם בסופו של דבר לכל הגלות והחורבן, כי הדם המגולה מתסיס הדינים רחמנא ליצלן.

וזה"ל: "רבי אבהו בשם ר' יוסי בר חנינא פתח (יחזקאל כד ו) 'לכן כה אמר ה' אוי עיר הדמים', אוי מן קמי דקרתא דשפכו דמים בגווה וכו'. ואתם למה גליתם, כי דמה בתוכה היה. כל כך למה, להעלות חמה. ר' יודן שאל לר' אחא, אמר ליה היכן הרגו ישראל את זכריה וכו' בעזרת הכהנים. ולא נהגו בדמו לא כדם איל, ולא כדם צבי, שבדם צבי ודם איל כתיב (ויקרא יז יג) 'ושפך את דמו וכסהו בעפר', ברם הכא כתיב (יחזקאל כד ז) 'כי דמה בתוכה היה, על צחיח סלע שמתהו, לא שפכתהו על הארץ לכסות עליו עפר' וכו' ע"כ.

מבואר, שהדם התוסס והגלוי מעורר הדינים, ונקראת 'עיר הדמים' חלילה. וכל עת שהיה דמו של זכריה גלוי ותוסס עדיין לא נמתקו הדינים מישראל, וגרם הקטרוג כאשר הרג זכריה על צחיח סלע רבבות רבבות מישראל, ורק אחר שנתכסה דמו ונשתתק נמתקו הדינים.

וכן הוא במדרש קהלת (ג, כ): "את מוצא בשעה שעלה נבזראדן להחריב את ירושלים, רמז הקב"ה לאותו הדם שהיה תוסס ועולה רנ"ב שנה, מן יואש עד צדקיה. מה עשו, גרפו עליו כל עפר, ועשו כל ערמה, ולא נח, והיה הדם תוסס ומרתיח. אמר הקב"ה לדמא, הא ענתא דתיגבי דייתיקי דידך".

"כיון שעלה נבזראדן וחמא יתיה, אמר לון, מה טיבו של דם הזה שתוסס כך. אמרו לו, דם פרים ואילים וכבשים שהיו שוחטין ומקריבין, הביא פרים וכבשים ואילים ושחט עליו, ולא שתק ולא נח ולא עמד. מיד הביאן תלאן בגרדון. אמר לון, אמרו לי מה טיבו של דם זה, ואם לאו אנא מסרק יתכון במסרקא דפרזלא. אמרו לו, הואיל והקב"ה רוצה לתבוע דמו מידנו נגלה לך. אמרו לו, כהן ונביא ושופט היה מתנבא עלינו את כל הדברים האלה שאתה עושה עמנו, ולא היינו מאמינים בו, ועמדנו עליו והרגנוהו על שהיה מוכיחנו. מיד הביא שמונים אלף פרחי כהונה, ושחט עליו ולא נח, והיה הדם בוקע ועולה, עד שהגיע לקברו של זכריה. ועוד הביא סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה ושחט עליו ולא נח".

"באותה שעה בא אותו רשע וזעק על דמא, ואמר ליה, מה טב את, ומה דמא דידך יתירא מדמי אילין, בעי את דניבד כל אומתך בגינה. באותה שעה נתמלא הקב"ה רחמים, ואמר ומה אם זה רשע בן רשע ואכזרי, ועלה להחריב את ביתי, נתמלא עליהם רחמים. אנכי שכתוב בי [שמות לד ו] 'ה' ה' אל רחום וחנון', וכתוב בי [תהלים קמה ט] 'טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו', על אחת כמה וכמה. באותה שעה רמז הקב"ה לאותו דם, ונבלע במקומו" ע"כ.

נמצא גילוי הדם מתסיס הדין ומעורר חלילה הקטרוגים, ובכיסויו מתמתקים הדינים ונעלמים.

לפיכך נהג כ"ק אאמו"ר זצלה"ה להדר מדי יום אחר מצות כיסוי הדם, כדי לכסות בזה את הדינים הנרמזים בגילוי הדם, להמתיקם בשורשם, ולהמשיך מידת החסד והרחמים.

כיוצא בדבר הוא פשר מנהג ישראל קדושים בערב יום הכיפורים, בסדר מנהג הכפרות לערוך בהם מצות כיסוי הדם, כמבואר במטה אפרים (סימן תרה סעיף ח) עיין שם. כדי לכסות ולהמתיק כל הדינים ולהשתיק כל המקטרגים, לקראת יום הכיפורים הבא עלינו לטובה, ולעורר מידת החסד והרחמים המגולים על כנסת ישראל קודש, אמן.

**ערב יום הכיפורים
וסעודת ברית מילה
לנכד כ"ק מרן אדמו"ר שליטא
תשס"ו לפ"ק**

**מאמר
האוכל ושותה בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי**

**א
הצבת השאלה**

בגמרא (ברכות דף ח ע"ב); "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב (ויקרא כג, לב). וכי בתשעה מתענין, והלא בעשרה מתענין. אלא לומר לך, כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי".

כבר נדברו הראשונים ז"ל בטעם החשיבות הגדולה של האוכל בתשיעי, ובפשוטו פירשו טעמא, משום שאוכל כדי שיוכל להתענות למחרת, ונמצאת אכילתו לשם מצוה. וז"ל המאירי (ברכות שם); "כל העושה דבר על דעת שבסיבת אותו דבר תתקיים מצוה, הרי הוא כמי שעשה מצוה. שכן האוכל ושותה בתשיעי כדי שיוכל להתענות בעשירי, הרי אכילתו נחשבת למצות תענית. והרי הוא כמו שהתענה תשיעי ועשירי" עכ"ל. וכעין זה כתבו עוד ראשונים ע"ש.

אך באם כל טעם חשיבות זו האכילה הוא משום שעושה הדבר כדי שבסיבתו תתקיים מצות התענית ביוהכ"פ, אם כן אין לו ליחשב אלא כמי שעשה המצוה עצמה, שתחשב אכילתו למצות תענית בהיותה באה לסיבת קיום מצות התענית. – אבל בכאן הרי הגדילו חכמים חשיבות זו המצוה יותר מן המצוה עצמה שמתכוין להכין, שהרי אמרו במעלת האוכל ביום זה שהוא כמתענה ב' ימים, תשיעי ועשירי. וע"כ מוכח מזה שיש בחשיבותה ומעלתה של אכילת תשיעי מעלות גדולות נוספות, מלבד היותה הכנה למצות התענית.

וכמו שמוכיח זאת זקני זצלה"ה בסה"ק דברי בינה אכילת עיוהכ"פ היא במעלה יתרה מיוהכ"פ. וזל"ק (מועדים קע, ב ד"ה ובה); "גדלה מעלת עיוהכ"פ, שכל האוכל ושותה בתשיעי, מעעה"כ כאילו התענה תשיעי ועשירי, כי ביום הכיפורים, בכח העינויים שישראל פורשים עצמם מהם, הם זוכים לבוא למעלת המלאכים, ודומים למלאכי עליון. אבל על ידי אכילת עיוהכ"פ, הם מיד גדולים יותר ממלאכי השרת, כי הם פועלים באכילתם חמלה ורחמים עליונים לכנסת ישראל" עכלה"ק.

ב

באכילת תשיעי מתקן כל אכילות והנאות הרשות שבמשך השנה, ובמצוה אחת כראוי וכהוגן יכול לתקן כל ימי חייו

והנראה בעזה"י על פי דברי התפארת שלמה בזה (מועדים, שבת שובה) וזל"ק; "כל האוכל בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי (יומא דף פא ע"ב). הנראה לבאר בזה עפ"י מ"ש בגמ' (ראש השנה דף לב ע"ב) ספרי החיים וספרי המתים פתוחים לפניו. פירוש הדבר, כי כל המצות ומעש"ט שהאדם עושה ברצון הטוב ובשמחה, הוא הנכתב ב'ספר חיים', שיש בו חיות ושמחה, כמ"ש (ויקרא יח, ה) 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כו'. ומה שהאדם עושה ח"ו בעצבות בלי חיות, הוא נקרא 'ספרי המתים' כי הוא בלי חיות".

"ובימי הרצון עשרת ימי התשובה, הם המעלים כל המעשים אשר נעשו בכל השנה. וגם המצות שנעשו בלי חיות, גם המה יש להם על"י לרצון למעלה, ע"י התשובה, ולקבל עליו עול מלכות שמים באמת ובאהבה, בימים האלה הנזכרים ונעשים. וזהו הפירוש 'ספרי החיים וספרי המתים פתוחים לפניו'".

"כמ"ש בשם הבעש"ט ז"ל, אם האדם זוכה להתפלל פעם אחת כראוי, יכול להעלות גם כל התפלות הפסולים אשר נשארו למטה זה כמה שנים, גם המה יחדו יהיו תמים ויעלו לרצון למעלה. וז"ש (הושע יד, ג) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ד', פי' גם כל הדיבורים מכל השנה שדיבר דברים בטילים וכדומה גם הם יתוקנו ע"י התשובה".

"ולזה יש לומר ג"כ מה שציותה התורה לאכול בתשיעי, כדי להעלות גם כל האכילות מכל השנה, אשר היו בלתי כוונה הרצויה רק להנאת הגוף. וז"ש בתפלת י"כ 'על חטא שחטאנו לפניך במאכל ובמשתה', אין הפי' דוקא אכילת האיסור ח"ו. אך הפי' ג"כ 'מאכל ומשתה' שהי' עבור הנאת הגוף הוא ג"כ פגם, ולזה ציותה התורה לאכול בתשיעי גם אם הוא בבחינת הנאת הגוף, והוא תשובת המשקל לתקן כל השנה. וזה כל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כו"י ע"כ העתקת לשון קדשו. וכן כתבו בעוד ספרי חסידות ע"י מאור עינים ועוד, מגודל התיקון הנעשה באכילת עיוהכ"פ שהיא בכוח לתקן כל אכילות והנאות גשמיות שנהנה האדם לכוונת הנאת גופו ולא לכוונת המצוה.

ביאור הדברים, כי דבר זה יסוד מוצק בישראל, שבתפיסת אמת של דבר אחד, יכול לתפוס הכל. ובקיום הנכון כראוי בפ"א יכול לתקן הרבה מאוד למפרע. והיינו שפירש בכח הימים הללו להעלות כל המצוות והמעשים של משך השנה, ולהכניס בהם החיות, ולהביאם אל ספרי החיים. כי אף שכבר נעשו מעשים הללו כמו שנעשו ונעדר מהם השלימות הראויה בשעתם. מכל מקום יש אפשרות בכח תורתנו הקדושה, להמציא התיקון והעליה למפרע למעשים הללו, שהם קיימים בעולם, וממתינים ומצפים שמא יבוא עת שיימצא להם התיקון וההשלמה, כאשר יבוא האדם אל המעלה הנכונה. ואפילו בקיום מצוה אחת כראוי וכנכון שיעשה האיש הישראלי, יוכל לתקן כל ימי חייו למפרע ואף להבא. והיא אחת מסגולותיה הנפלאות של "עם סגולה" זה.

והיינו שאמר הבעש"ט הקדוש זיע"א, "אם האדם זוכה להתפלל פעם אחת כראוי, יכול להעלות גם כל התפלות הפסולים אשר נשארו למטה זה כמה שנים". כי הכל שזור וקשור זה עם זה, וכאשר תיקן והעלה עצמו להתפלל פעם אחת כראוי, העלה בזה גם הרבה תפילות הפסולים שנשארו למטה זה כמה שנים. וכידוע שהעלה הבעש"ט הק' תפילות פסולות שהמתינו לתיקונם מכמה מאות שנים לפניו כידוע. [והדברים מרומזים במדרש כח התיקון שביוהכ"פ (ילקוט ויקרא טז רמז תקעא); "ואל יבוא בכל עת, זה יהכ"פ וכו'. יש עת לשעה, יש עת ל"ב שנה, יש עת לשבעים שנה, יש עת לעולם וכו"י עכ"ל עי"ש. היינו שלפעמים הועיל תיקונו לשעתו בלבד, ולפעמים 'יש עת לשנה' שיוכל לתקן ולהעלות השנה כולה, ובפרט בתקופת השנה בירח האיתנים, יוכל לחזק ולתקן כל השנה כולה. ויש עת תיקון ל"ב שנה, ויש לשבעים שנה, שמתקן כל ימי חייו, ויש עת לעולם, שחודר השפעת כוח תיקונו בכל העולם כולו, למפרע ולהבא ודוק].

ויסוד זה ה"ה קדום בחדו"ת בדרך אגדה להמהר"ם שי"ף שנדפסו בסוף מסכת חולין (דרושים נחמדים מהר"ם שי"ף דף יד ע"א מדפי המפרשים); "בפסוק (אסתר ז, ג) 'תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי', נפשי – תפילתי, מלשון (שמואל א, טו) 'אשפוך נפשי'. ותפילת עמי בבקשתי. כמ"ש כי תפילה בלא כוונה נדחית חוץ למחיצה ועומדת, ומה בסופה – כשאדם צדיק מתפלל בכוונה מעלה אותה עמו" עכ"ל. – ועכ"פ האדם עצמו, בעשיית מצוה אחת או תפילה אחת כהוגן יכול בודאי להעלות כל תפילותיו. וכן באכילת מצוה לתקן אכילת של כל השנה.

ובזה מבואר לפנינו כוונת יסוד דברי קדשם, באכילת ערב יום הכיפורים שיש בכוחה "לתקן ולהעלות גם כל האכילות מכל השנה כולה, אשר היו בלתי כוונה הרצויה רק להנאת הגוף". כי אכילתו של אדם ודרך הנאותיו ועיסוקיו בכל עניני עוה"ז צריכים להיות בדעת ובחכמה, שלא יימשך כולו אחר תאות הגוף ותהי' כל דעתו נתונה תחת שליטת התאוה חלילה. וכמאמר הכתוב (משלי ג, ו) "בְּכָל דַּרְכֶיךָ דַּעֲהוּ", כאשר נפסקו בזה הלכות ברורות בטושו"ע (אורח חיים סי' רלא) עי"ש.

ואותם הנאות הגשמיות ועיסוקי עוה"ז, שלא נעשו בדעת הנכונה במשך השנה, יש בכח זו האכילה של עיוהכ"פ להעלותם ולתקנם בשורשם. בסגולת זה היסוד המבואר שבישראל, שבתיקון הנכון שבפעם אחת נתקן הכל.

ויסודות זו הסגולה, כבר רמזוה בגמרא ע"ז (דף יז ע"א) יש קונה עולמו בשעה אחת, שלפעמים בשעה אחת יכול לתקן כל ימי חייו למפרע ולהבא. כדאיתא התם; "אמרו עליו על ר"א בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה וכו', הלך וישב בין שני הרים וגבעות אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו וכו', אמר אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה, עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה, ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא וכו'. בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת. ואמר רבי, לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן רבי" ע"כ. הרי שאפילו בבעל עבירה גדול כמותו כל ימי חייו, שלא הניח וכו', עכ"ז בתשובת אמת של שעה אחת קנה עולמו ותיקן כל ימי חייו.

וכן הוא להדיא בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל (שלהי מסכת מכות), בפירוש מאמר רבי חנניא בן עקשיא שם "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר (ישעיה מב) 'ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר". - ופירש שם בהאי לישנא; "מעקרי האמונה בתורה, כי כשיקיים אדם מצוה מתרי"ג מצוות, כראוי וכהוגן, ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים, אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה כמו שביארתי לך. - הנה זכה בה לחיי העולם הבא. ועל זה אמר רבי חנניא, כי המצוות בהיותם הרבה, אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה, ובעשותו אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה. וממה שיורה על העיקר הזה, מה ששאל ר' חנניא בן תרדיון מה אני לחיי עוה"ב, והשיבו המשיב, כלום בא מעשה לידך. כלומר נזדמן לך לעשות מצוה כהוגן, השיבו כי נזדמנה לו מצוות צדקה על דרך שלמות ככל מה שאפשר, וזכה לחיי העוה"ב. ופירוש הפסוק (ישעיה מב) 'ה' חפץ למען צדקו' - לצדק את ישראל, למען כי יגדיל תורה ויאדיר" עכ"ל הצח.

הרי לפנינו שפירש הרמב"ם עיקר זה מעיקרי האמונה, שבקיום מצוה אחת "כראוי וכהוגן, שלא ישתף עמה שום כוונה מכוונת העולם בשום פנים, אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה", בזה תיקן הכל והוא מזומן לחיי עוה"ב. - ובודאי כוונתו גם שמעלה עמו כל התוה"מ והזמנים וכו', שהרי לולי זאת אינו מתוקן לחיי עוה"ב, כי תרי"ג מצוות כנגד איברי גידי האדם, שעל ידם באים לתיקונם, ואם אבר אחד אינו מתוקן הרי הוא בעל מום כידוע.

ג

בכח מילה אחת כראוי להשי"ת, או ערליכע תנועה אחת, יכול להחיות ולהאיר כל ימי חייו

והוא המכוון לדעתי במאמרו הידוע של כ"ק אא"ז זצלה"ה זי"ע בדברי בינה בענין המילה (שלהי פרשת לך, דף עח טו"א) זול"ק; "וגם נוכל לרמז בזה, כי 'מילה' הוא לשון תיבה. כמו 'אמור מילה' (ב"ר עו, ח). והרמז מזה, שכמו שאבינו אברהם על ידי מצוות מילה היה זוכה לתוספת קדושה בכל ימיו ושנותיו. כמו כן כאשר איש ישראל זוכה לומר מילה אחת כראוי להשם יתברך, על ידי זה יוכל להחיות כל השנים שעברו עליו, בתוספת חיות הקדושה, ולהאיר כל ימיו ושנותיו לטובה ולברכה עד העולם" עכ"ל ק.

וזהו תיקון מחודש מאוד, שלא רק בעבודת עשי"ת יכול להעלות ולהחיות המצוות והפעולות של משך השנה, אלא אף בתיבה אחת של אמת שיזכה לומר כראוי להשי"ת, יכול בזה להעלות לתקן ולהחיות כל ימי חייו, "ולהאיר כל ימיו ושנותיו לטובה ולברכה עד העולם". כאשר בברית מילה שעושים בתינוק בן ח' ימים, ונשאר בו חותם הקדושה כל ימי חייו, "כמו שאבינו אברהם, על ידי מצוות מילה היה זוכה לתוספת קדושה בכל ימיו ושנותיו".

וביסוד האמור הוא מבואר באה"ט שזה מכוח החיבור והקישור שבכל עניני העולם זה בזה. שהכל כמו שרשרת, ובתפיסת חיבור של אמת בקדושה בחוליה אחת, כבר נאחז האדם בצד הקדושה כולה ויצא מצד שכנגדה, ונתקן בזה לגמרי משלם מכל וכל ודוק"ה.

וכן כתב במדרש פנחס להרה"ק הרר"פ קריצער זצלה"ה, שאף בתנועה אחת של אמת יכול לתקן כל ימי חייו, והוכיח הדבר ממאמרם ז"ל במס' יומא (דף לח ע"ב); "ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים, שנאמר (משלי י) וצדיק יסוד עולם". וכעין זה אמרו בברכות (דף ו ע"ב); "אמר הקדוש ברוך הוא כל העולם כלו לא נברא, אלא בשביל זה וכו', כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה" עי"ש. - וק"ו הדברים אם כל העולם כולו יכול להבראות

ולהתקיים בשביל צדיק אחד, שהוא מתקן כל העולם כולו. עאכו"כ שיש אפשרות שכזו אצל אדם אחד בעולמו הפרטי, שיכול במעשה צדיק אחד לתקן כל ימי חייו. ואפילו בתנועה אחת, הנעשית כראוי וכהוגן [ערליך], שיכול לתקן בה כל ימי חייו.

ולעצם היסוד שיש כח העלאה ותיקון למפרע, הראני נכדי הר"ר שרגא שליט"א דבר חידוש בספה"ק נפש החיים (שער ג פרק ג) שכתב ג"כ כה"ג לענין תיקון תורה לשמה, וז"ל; "כמו שהבטיחו רז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה. - אין הפירוש דוקא שיבא מזה ללשמה, עד שאחר כך יעסוק בה תמיד כל ימיו רק לשמה. אלא היינו שבכל פעם שהוא לומד בקביעות זמן כמה שעות רצופים, אף שדרך כלל היתה כוונתו שלא לשמה, עם כל זה בלתי אפשר כלל שלא יכנס בלבו באמצע הלימוד על כל פנים זמן מועט כונה רצויה לשמה, ומעתה כל מה שלמד עד הנה שלא לשמה, נתקדש ונטהר על ידי אותו העת קטן שכיון בו לשמה" עכ"ל.

הרי לפנינו ביסודות הדברים, שבכוונה רצויה בזמן מועט לשמה, יכול לתקן כל מה שלמד שלא לשמה, שנתקדש ונטהר על ידי אותו העת. והיינו 'מתוך שלא לשמה בא לשמה', שיש בתוך הלימוד שלא לשמה גם כמה כוונות טובות לשמה, שבזה מעלה ומתקן הכל ודו"ק.

וביסוד זה יבואר תיקונו הנפלא של זה היום דערב יום הכפורים, שבכח אכילתו ושתייתו יכול להעלות ולתקן כל עניני הגשמיות שבמשך השנה, ובקיום המצוה כהלכתה ובכוונתה הנכונה כמרומוז ברמב"ם הנ"ל, יוכל אף לתקן כל ימי חייו כולם למפרע ולהבא.

ואשר כתבוהו הספה"ק לזה התיקון באכילת עיוהכ"פ דווקא, ואף שישנם עוד אכילות מצוה, כאכילת שבתות וימים טובים. ויותר באכילת המצה קדישא בליל פסח, שהיא ממצוות האכילה היחידות שנשארו בזמננו"ז אחר החורבן מן התורה. - מכל מקום לא כתבו זה התיקון רק באכילת עיוהכ"פ.

ונראה טעמא דמילתא, להיות זה היו"ט, יום טוב של חולין הוא, שלא נתקדש היום באיסור מלאכה ומקרא קודש וכו'. אלא נשאר בגדר ימות החולין, ובזה גדול כוחו יותר להחזיר קדושתו אף בתוככי החולין והגשמיות הנמוכים, שמשתלשל תיקונו ויורד אף בדברים נמוכים ושפלות החולין של משך ימות השנה.

ד

ביו"ט דעיוהכ"פ מוכיחים ישראל שמודים על חיי השנה כולה ויש בהם הרבה טובות וחסדים מהשי"ת, ומודה על העבר וצועק על העתיד

ועוד נראה בתיקון האי יומא, ע"פ מ"ש הישמח ישראל זצללה"ה, שבבכיות של יוהכ"פ יש תיקון לכל הבכיות של עצבות של כל השנה, ובשמחת בית השואבה נעשה התיקון לכל השמחות של הוללות של משך השנה.

וזל"ק (סוכות ס"ק יב דף עה ע"ב); "מנהג ישראל לזמר פיוטים של יוה"כ בליל שמחת בית השואבה. והענין הוא כי בבכיות של יוה"כ מתקנים הבכיות שהן מסט"א ר"ל. ובשמחה של שמחת בית השואבה מתקנים השמחות וההוללות של כל השנה שהיו שלא לרצון לפני ה'" עכ"ל"ק.

ובנתיב דברי קדשו, נוכל להוסיף בכוונת תיקון הבכיות שהן מסט"א, שבכה האדם במשך השנה. שנראה שיש להם תיקון אף מכח האי יו"ט דעיוה"כ, שנעשה מכח זה היום תיקון לכל הבכיות של עצבות שבשנה. ולדעת מה היא בכיה של עצבות שהן מסט"א, וכיצד עולה לה התיקון בהאי יומא.

והפירוש בד"ק, כי הבכיות שהן מסט"א הן בכיות של עצבות, והיא הבכיה הנעשית מתוך אכזבה ויאוש ועצבות, שבוכה האדם מצד חסרון טובתו, ולא בכיית שמחה של קרבת אלקים טוב, שבוכה מתוך תשובה וזיכוך פנימי בדבקות השכינה.

וזו הבכיה של עצבות צריכה היא לתיקון, כענין שטענו עליה חכמינו ז"ל "מה יתאוונן אדם חי, דיו שהוא חי" [וכ"ה בפייט שחרית דיוהכ"פ המתחיל אנוש מה יזכה עי"ש].

וז"ל המדרש (איכה רבה פרשה ג פסקה יג); "מה יתאוונן אדם חי (איכה ג). דיו שהוא חי. א"ר לוי אמר הקב"ה, חיותך בידי וחי, ואתה מתאוונן. א"ר הונא יעמד כגיבור ויודה על חטאיו, ואל יתאוונן. א"ר ברכיה מה יתאוונן על חי העולמים, אם מבקש הוא להתאוונן - גבר על חטאיו. רבי אומר בני תורעמנין, אדם הראשון אחר כל השבח שעשיתי עמו הוא מתרעם לפני, ואומר (בראשית ג') 'האשה אשר נתת עמדי'. אף יעקב כן, אני עוסק להמליך את בנו במצרים, והוא מתרעם ואומר (ישעיה מ) 'נסתרה דרכי מה'. ואף בניו כן, אני עוסק לבור להם לחם קל, כדי שלא יהא אחד מהן גוסא ודולרייא אוחזתו, והן מתרעמין לפני ואומרים (במדבר כא) 'ונפשנו קצה בלחם הקלוקל'. אף ציון כן היא, 'ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני' (ישעיה מט) "ע"כ.

ואלו הם בכיות של עצבות, שאין האדם מרוצה בעולמו, ונדמה בדעתו שהשי"ת אינו נותן לו הטוב כלל, ומלא טענות בתוכו. אף שלא תמיד ניכרים אלו הבכיות בגלוי, אבל בסתרי לבו כשמחשב חשבונה של שנה, סבור הוא בפנימיותו שהקב"ה התנהג עימו ברעה ח"ו, וכמעט שאינו מוצא על מה יוכל להודות לו ית' על חסדיו ורחמיו שעשה עמו במשך השנה. - ועל כך הורונו רבותינו, שאף דיו שהוא חי, בעצם חיותו נשמתו, ועל כל נשימה ונשימה תהלל קה, כדאיתא בב"ר (פרשה יד פסקה ט); "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם, צריך לקלס לבורא. מ"ט (תהלים קנ) 'כל הנשמה תהלל יה' כל הנשימה תהלל יה". ועאכו"כ כאשר הוסיפו לו מלבד עצם החיות כל הנצרך לו לקיומו עלי אדמות, ולחיים טובים ומתוקנים עלי אדמות כאו"א לפי ענינו.

ועל כך אמרה תורה (דברים ו, ה) "וְאֶהְבֶּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ", ודרשינן (ילקוט דברים שם רמז תתלוז) "שלא יהא לבך חלוק על המקום". והיינו כי לפעמים בתוככי חדרי ליבו, רוגן ורוטן ואינו מרוצה בהנהגת השי"ת עמו, ובוזה חלוק ליבו על המקום ית"ש.

אך בהתבוננות של אמת בקורות חייו במשך השנה, ימצא הרבה חסדים ורחמים ומתנות חנים שעשה השי"ת עמו ברוב רחמיו וחסדיו, אף אם מעיקים על ליבו בקשות וצרכים שונים, אין אלו מכסים את החסדים הגדולים שנעשים עמו בכל עת ערב ובוקר וצהרים.

ועל החסדים האלה מחוייב הוא להודות לו יתברך, טרם בואו לבקש ולצעוק אל המלך על חסרונותיו וצרכי חייו, כדתנן להדיא בריש פ"ט דברכות (דף נד ע"א); "נותן הודאה על שעבר, וצועק על העתיד".

ובגשת איש ישראל לתפילות יום הקדוש הבעל"ט בדרך זו, הרי שכבר יצא מכלל "כלבין דצווחין הב הב", שמבואר בזוה"ק והזהירו על כך בכל הספה"ק, שיכול אף בבקשת המחילה והסליחה להתפלל ככלבין דצווחין הב הב רח"ל. וזה"ל הנורא בתיקונים (דף כב ע"א); "ויפן כה וכה, מציץ מן החרכים, אלו עשרת ימי תשובה, וירא כי אין איש. ועוד משגיח מן החלונות, אלין חלונות דבי כנישתא וכו', ויפן כה וכה וירא כי אין איש, אלא איש לדרכו פנו, בעסקין דילהון, באורחין דילהון, איש לבצעו מקצהו, בבצעה דהאי עלמא, לירתא האי עלמא. ולא אינון מסטרא דאלין דאתמר בהון, 'אנשי חיל, יראי אלקי"ם, אנשי אמת, שונאי בצע'. אלא כלהו צווחין בצלותין ביומא דכפורי ככלבים, הב, הב לנא מזונא, וסליחה וכפרה וחי, כתבנו לחיים, ואינון עזי נפש ככלבים. דאינון אומין דעלמא דצווחי לגביה, ולית לון בושת אנפין, דלא אית מאן דקרא ליה בתיובתא, דיחזור שכינתיה לקודשא בריך הוא, דאיהי מרחקא מיניה, למהדר לגביה. ואדמיין לכלבים, דאתמר בהון 'ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם', ואינון ערב רב, דכל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין" ע"כ העתקת לשונו הנורא.

ומודגש בלשוה"ק שעיקר זעקתו בזה, היא על הצווחה ככלבים "הב הב", ומרגיש שאין לו על מה להודות לו ית' רק, לבקש תמיד הב הב. ומכיון שיגש האדם לתפילת יום הקדוש בצורה המבוארת, בהודאה על העבר ובקשה על העתיד, הרי שכבר יצא ונפק מכלל זה, אף שמדרגות רבות בזה כמובן. [ע"י עוד סעודה ג' פרשת תבוא תשס"ה לפ"ק].

ויש לומר שאף זה הענין בכלל התיקון של יו"ט דעיוה"כ, כאשר עושים ישראל וחוגגים יו"ט בתוך ימות החולין כמבואר, מוכיחים בזה, שאף ימות החולין של משך השנה כולה, יש בהם הרבה טובה וברכה, ומודים לו ית' על כל הטובות והחסדים שבאו עליהם בהם.

ה

באכילת יוהכ"פ מתעוררים מליצות ישרות וטובות על ישראל קדושים

עוד יש לומר בתיקון זה היום, בהקדים דברי מרן כ"ק זקני זצלה"ה בדברי בינה עמ"ס אבות (פ"ג מ"ג) וזל"ק (בתוה"ד); "דוקא בעת האכילה אז הוא הזמן לעורר מליצות טובות על כנסת ישראל, שנאמר 'וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'. ואיתא בסה"ק עבודת ישראל, שזה הוא הענין כח הדיבור והחיות שיש באותו דבר מאכל, וזה הוא 'וידבר אלי' שיש בו כח הדיבור שמעוררין החיות שיש בזה המאכל וכל הכוחות שיש בו איזה צורך וטובה לאיש ישראל" עכ"ל"ק.

ונכוננו דברי קדשו ע"פ מ"ש בחגיגה (דף כז ע"א); "וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה' (יחזקאל מא, כב), פתח במזבח וסיים בשלחן. רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו, בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם, עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו". נמצא שכח אכילת השלחן כמוהו כמזבח וקרבתו ומכפר על ישראל, ולפיכך שפיר "דוקא בעת האכילה אז הוא הזמן לעורר מליצות טובות על כנסת ישראל", לעורר מכח החיות שיש באותו מאכל שנותן כל הכוחות באיש ישראל לדבר מליצות ישרות על ישראל ולעורר איזה צורך וטובה לאיש ישראל.

ונראה פשוט שהעת הנכון ומתאים ביותר, לעורר מליצות ישרות על ישראל בעת האכילה ומכוח חיות האכילה, הוא באכילה זו של ערב יום הכיפורים, שבעצם מצותה כבר מתעוררים הרבה מליצות ישרות וטובות על כנסת ישראל, שאפילו אכילה גשמית שלה מצוה היא בידה, ומתקנים בזה כל הנאותיהם הגשמיות ומעשי כל השנה כולה כמבואר. ואף עושים בו יו"ט

להודות לו יתברך על כל הטוב אשר גמלנו ורוב רחמיו וחסדיו. ויה"ר שיתעוררו בזה מליצות ישרות וטובות על ישראל קדושים, ונזכה לגמר חתימה טובה וללביאת גוא"צ בב"א.

דרשת כל נדרי

בהתקדש ליל יום הכיפורים תש"פ
פה עיה"ק ירושלים ת"ו

במהות תשובת יום הכיפורים "קץ מחילה לישראל"

הכפרה והטהרה שביום הכיפורים – וחובת מצוה מיוחדת בתשובת יום הכיפורים מלבד מצות התשובה שבכל השנה

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ה' תטהרו" (ויקרא טז, ל).

פתח הכתוב בכפרה וסיים בטהרה, ומחולק פסוק זה בשני חלקים, רישא דקרא איירי בכפרת יום הזה, וסיפיה בטהרתנו מן החטאים.

ותלה הכתוב את הכפרה בידי שמים, "כי ביום הזה יכפר עליכם", בכפרה הבאה מן השמים. ואילו בעניינה של טהרה תולה הכתוב בנו, שאנו צריכים להיטהר, כד"א "עליכם לטהר אתכם כו' לפני ה' תטהרו".

וכן כתב רבינו יונה ז"ל בספר 'שערי תשובה' (שער שני אות יד), וז"ל: "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, הזהירנו הכתוב שנטהר לפני ה' בתשובתנו, והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו" ע"כ.

ויש לבאר היטב החילוק בין רישא דקרא לסיפיה, מה היא הכפרה ומה היא הטהרה, ומדוע ענין הכפרה תלה בידי שמים, שיכפר השם יתברך עלינו. ואילו את הטהרה דורש מישראל, שיהיו ישראל מטהרים עצמם מכל החטאים, וצריך ביאור.

והרמב"ם ז"ל כתב בהלכות תשובה (פ"ב ה"ב), וז"ל הזהב: "ומה היא התשובה. – הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר (ישעיה נה, ז) "יעזוב רשע דרכו וגו'".

"וכן יתנחם על שעבר, שנאמר (ירמיה לא, יח) 'כי אחרי שובי נחמתי'. ויעיד עליו יודע תעלומות, שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר (הושע יד, ד) 'ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו'". וצריך להתודות בשפתיו, ולומר עניינות אלו שגמר בלבו" ע"כ.

מבואר שלושת חלקי התשובה: א) עזיבת החטא, ב) קבלה על להבא, ג) חרטה.

ומפרש הרמב"ם כל אחד משלושת החלקים הללו היטב, שבעזיבת החטא צריך שיעזוב אותו לגמרי מכל וכל, לא רק במעשים שיותר אינו עושה עוד אלו המעשים והחטאים כלל, אלא גם מן המחשבה "ויסירנו ממחשבתו", שלא יחשוב בהם ולא יעלו עוד על לבו כלום. וכאשר למד זאת ממקרא מפורש בישעיה בחובת התשובה: "יעזוב רשע דרכו, ואיש אוון מחשבותיו". הרי מפורש שבעזיבת דרכו הרשעה לחוד לא סגי, אלא צריך גם לעזוב את מחשבות האוון מליבו, שלא תעלה אף מחשבת העבירה בלב.

וענין הקבלה על להבא גם היא צריכה להיות קבלה חזקה וברורה, מתוך חרטה שלמה על כל הנעשה. – ועד כדי כך יתפוס בו תוקף התשובה והקבלה על להבא, "שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".

והנה כל זה איירי בעצם מהות מצות התשובה, הנוהגת בכל השנה כולה מדי יום ביומו, שבכאן ביאר הרמב"ם בכל סדר תשובה את שלושת החלקים המעכבים בתשובה.

והנה להלן בהלכה ז' פוסק הרמב"ם חובת מצות התשובה ביום הכיפורים, וזה"ל: "יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל".

"לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכפורים, ומצות וידוי יום הכפורים שיתחיל מערב היום קודם שיאכל, שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה. ואף על פי שהתודה קודם שיאכל, חוזר ומתודה בלילי יום הכפורים ערבית, וחוזר ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה. והיכן מתודה יחיד אחר תפלתו, ושליח צבור באמצע תפלתו בברכה רביעית" עכ"ל.

הרי שפסק כאן מצות תשובה מיוחדת ביום הכיפורים, שחייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים. והיינו, שמלבד מצות התשובה הכללית הנוהגת בכל עת ועונה, עוד נוספה מצות תשובה מיוחדת בחובת יום הכיפורים, וכמו שסידר בזה הרמב"ם סדר מצות התשובה ביום הכיפורים והוידוים כיצד והיכן הוא מתוודה.

וכן פסק רבינו יונה ז"ל בספר שערי תשובה [שכבר אמרתי שהוא ספר הלכה ולא ספר מוסר, כפי שקיבלתי מפי הגה"צ מפונביז' זצלה"ה שקיבל מפי רבו מרן החפץ חיים זצלה"ה, וכן הוא בהקדמת שמירת הלשון בהגהה], שישנה חובת תשובה מיוחדת ביום הכיפורים מלבד מצות התשובה שבכל השנה.

וזה לשונו שם בשער הרביעי (אות יז): "מה שנאמר 'לפני ה' תטהרו' מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקרה ונשובה אל ה' ביום הכפורים. ואף על פי שנתחייבנו על זה בכל עת, החיוב נוסף ביום הכפורים. והטהרה אשר בדינו, היא התשובה ותיקון המעשים. אבל מה שכתוב (שם): 'כי ביום הזה יכפר עליהם לטהר אתכם', הוא אמור על הטהרה שהשם יתברך מטהר אותנו מן העוון ומכפר עלינו כפרה שלמה ביום הכפורים וכו'" עכ"ל.

ויש להבין ענין מצוה זו של תשובת יום הכיפורים מהו, שמאחר שהיא מצוה תמידית הנוהגת בכל ימות השנה כולה, הרי זה כבר מצווה ועומד על התשובה מצד עצם חובת התשובה, ומה שייך לצוות על האדם דבר שהוא כבר מצווה ועומד בו, ותיפוק ליה משום חובת התשובה שבכל השנה.

ועל כרחק מוכרח שיש במהות תשובת יום הכיפורים ענין שונה מן התשובה שבכל השנה, וזהו המחייב במצוה מיוחדת שבתשובת יום הכיפורים וכפרתו טפי מתשובה וכפרה של כל השנה.

ומגדיר הרמב"ם בלשונו הצח, עניינה המיוחד של תשובת יום הכיפורים, שהוא "קץ מחילה וסליחה לישראל". וכנראה זה ה'קץ' של המחילה והסליחה אינו שייך בתשובת כל השנה כולה, כי אם ביום הכיפורים בלבד. ונמצאת כל התשובה של כל ימות השנה חסרה, שאין בכוחה להשלים בשלמות הגמור עד 'קץ מחילה וסליחה', ועל כך באה מצות התשובה שביום הכיפורים דנן, להשלים בשלמות 'קץ מחילה וסליחה'.

והגדרה זו צריכה ביאור, מהו "קץ מחילה וסליחה", ומה נחסרה תשובת כל השנה שעדיין אינה מגעת עד שלמות 'קץ מחילה וסליחה', והלא עשה כל המצוה בשלמות כל שלושת חלקי התשובה כראוי לה, ואמאי אין בכוחה להשלים בתשובתו גם תורת "קץ מחילה וסליחה".

ומה גם שכבר מפורש בלשון הרמב"ם שם, איכות עזיבת החטא שיעזוב החוטא את חטאו עזיבה גמורה משלם, לא רק בחלק המעשים יעזוב רשע דרכו, אלא אפילו בחלק המחשבה, גם כן "יסירנו ממחשבתו", כדיליף קרא 'ואיש אוון מחשבותיו'.

וכמ"ש בספרים הקדושים הסימן לדעת ולהכיר בתשובתו, אם היא תשובה שלמה. - שכבר ייסד א"ז היהודי הקדוש זצלה"ה זי"ע, שיש 'מבחן' בכל דבר, ואף בעבודת השם יתברך ניתן 'כור המבחן' בכל דבר לידע ולהעריך אל נכון מדרגתו ומידתו. - ובענין התשובה אמת המידה לבחון איכות התשובה וקבלתה, היא במה שאין העבירות עולים יותר במחשבתו, וכבר נשכחו מלבו ונמחקו מזיכרונו, שזהו הסימן על שלמות התשובה, שכבר הסיר את החטאים לגמרי ממנו, ואפילו במחשבותיו אינם עולים עוד.

ואם כן איירי הרמב"ם כאן בהלכה ב' של סדר התשובה בכל ימות השנה כולה, בתשובה שלמה כראוי עד שכבר אינה עולה עוד גם במחשבתו.

ועד כדי כך שהגדיר הרמב"ם איכות תשובתו, שכבר העיד עליו יודע תעלומות ברוך הוא, שלא ישוב לזה החטא לעולם. ואם כן הרי בוודאי כבר עשה תשובה שלמה בלב שלם, ומה שייך עוד להוסיף מצות תשובה מיוחדת ליום הכיפורים, וחובה מיוחדת להשלים 'קץ מחילה וסליחה', ומה שייך יותר השלמה וקץ ממה שמעיד בו יודע תעלומות שלא ישוב עוד לזה החטא לעולם, וצריך עיון.

חובת הטהרה והרחיצה שמצד האדם לנקות את עצמו מכל לכלוך וחלאה שנדבקה בו בזוהמת החטא בטרם בואו לכפרת יום הכיפורים

והנראה בעזה"י, הנה ביאור החילוק שבין כפרה לטהרה, שאת הכפרה צריך לכפר מי שחטאו כנגדו, ולפיכך פשוט שאין בעל העבירה יכול לכפר על עצמו, ורק תבוא הכפרה מצד השם יתברך שחטא כנגדו, והוא יכפר עליכם.

אך ענין 'טהרה' הוא הניקיון הפנימי, שהאדם רוחץ ומטהר את עצמו מכל לכלוך העוונות שנדבקו בו במשך השנה.

וטהרה זו הטיל הכתוב על האדם, "עליכם לטהר אתכם", שכן לא יתכן לבוא לפני המלך שיכפר בעדו ביום הכיפור כשכולו מלא לכלוך וזוהמא חלאה וטומאה מחמת כבד העבירות שלכלך עצמו בהם במשך השנה החולפת.

וחובה זו היא תחילת העבודה והתשובה שמצד האדם יתן נפשו ולבו לטהר ולנקות את עצמו מן הלכלוך [שמוץ] שדבק בו, ואם יישאר האדם שקוע בתוך הלכלוך והזוהמא, ולא ינער את עצמו להתנקות היטב הרי בוודאי לא יוכל לגשת אל המלך, ולא שייך בו תחילת השפעת הכפרה והטהרה שמשפיעים מלמעלה ביום הכיפורים הזה, כי מיסודו אינו יכול כלל לגשת לפני המלך ולבוא להיראות לפניו כשכולו מלא לכלוך וזוהמא מכף רגל ועד ראש אין בו מתום.

והלא אף לפני מלך בשר ודם לא יוכל האדם לבוא כשכולו מלוכלך ומטונף, או בבגדים קרועים ובלויים. ואם יבוא איש בשערי ארמון להיכנס ולבוא לפני המלך בצורה כזו, הרי בוודאי יגרשוהו ויסלקוהו משום בבושת פנים, ולא יניחוהו בשום אופן לראות פני המלך, 'כי אין לבוא בשער המלך בלבוש שק' (אסתר ד, ב). – אלא ישלחוהו תחילה לגשת לרחוץ את עצמו מכל חלאה וטינופת וזוהמא, ורק אחר שיתנקה מכל הלכלוך וילבש בגדים נקיים ונאים יתקבל לפני המלך, וכל שכן וקל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

והלא מצינו בכמה עבירות שנמשלים בחז"ל כדוגמת הצואה רח"ל, כמ"ש (שבת קנב.): "תנא, אשה חמת מלא צואה, ופיה מלא דם, והכל רצין אחריה" עי"ש. וכן מצינו ענין 'צואה רותחת' בפרק הניזקין (גיטין נז). עי"ש.

ואם כן כשמוקף האדם ומלא בעבירות כיוצא באלו שהלכלוך והטינופת שבהם כמו 'צואה' מסרחת רח"ל, כיצד יוכל לבוא ולהתקרב כשכולו נוסף ומסריח בצואה רותחת חלילה. ולכן מן ההכרח תחילה לרחוץ ולטהר את עצמו מכל לכלוך וזוהמא טומאה וחלאה מסרחת, כדי שיוכל לגשת אל המלך ביום הכיפורים הזה, לזכות לכל הכפרה הנשפעת ביום הקדוש הזה.

ויסוד זה הוא בוודאי שייך גם בכל תשובה שבכל ימות השנה, שמתחילה צריך לנקות ולטהר את עצמו, ורק אחר שמנקה הוא את עצמו יכול לגשת בתשובתו לפני המלך שיכפר עליו. – אך ביותר הדברים אמורים כלפי תשובת יום הכיפורים, שיש בה מדרגה גבוהה ונעלה הרבה יותר בתשובה, כמו שיבואר בעז"ה, וכדי לזכות לאותה מדרגת כפרה וטהרה של 'קץ מחילה וסליחה' צריך לנקות ולטהר את עצמו בתשובת יום הכיפורים.

ובמתניתין שלהי מסכת יומא (פה:) המשיל רבי עקיבא את תשובת יום הכיפורים לטהרת המקווה. וזו במשנה שאמרנו עתה לפני תפילת כל נדרי: "אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו, כה) 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם', ואומר (ירמיה יז, יג) 'מקוה ישראל [ה]', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל" ע"כ.

והיינו שנמשלת התשובה של יום הכיפורים כטהרה, לפני מי "אתם מטהרין" מצד עצמכם, כמו שהאדם מטהר את עצמו במקוה, לנקות ולרחוץ כל טומאה וחלאה שנדבקה בנפשו, הרי אתם מטהרים את עצמכם מלמטה, כי היכי דלמטי טהור להאי יומא עילאה.

ומלבד זאת הטהרה שאתם מטהרין את עצמכם מלמטה, ישנה השלמה טהרה שמטהר אתכם אביכם שבשמים מלמעלה, וזרקתי עליכם מים טהורים.

כי אחר שהאדם ניקה וטיהר את עצמו כמידת יכולתו מן הצואה והלכלוך החיצוני שנדבק בו, הרי עדיין נשאר בו רושם העבירות והשפעתם בו, ואין רחיצתו מפקיעה לגמרי כל השפעת טומאת העבירות ותוצאות הפגם הקשה שנפגמה נשמתו. – ועל כך משלימים טהרתו מלמעלה, וזרקתי עליכם מים טהורים.

וזה ביאור חלק הכפרה שבפסוק דנן "כי ביום הזה יכפר עליכם", כנודע שהכפרה בכל דוכתי היא לשון 'קינוח', לקנח לגמרי ולהסיר כל רושם הזוהמא שהשאירו אחריהם העבירות אחר שהתנקה עצמו מהם, וזאת יקנחו אותו מן השמים, כי ביום הזה יכפר עליכם בטהרה מן השמים, להשלים 'קץ מחילה וסליחה', לפני ה' תטהרו.

ביאור "קץ מחילה וסליחה" בעקירת כל השורשים והגורמים שהביאו לגידולי העבירות – לא כתשובת כל השנה רק מגוף העבירה בלבד

ונבוא אל הביאור במהות תשובת וכפרת יום הכיפורים, שהגדירה הרמב"ם ז"ל בבחינת "קץ מחילה וסליחה לישראל".

ונבאר הדברים על פי משל כדרכנו ממצייאות החיים שאנו חווים, כדי לשבר את האוזן להבין ולקלוט על פי המשל את עניינו של נמשל.

הנה ידוע בימינו שישנם ל"ע כל מיני 'מחלות' המקננות בגופו של האדם, בצמיחת 'גידולים' שונים רח"ל. הגידול כשמו כן הוא 'גידול' זר שהתגדל ומתפשט בתוך הגוף, גידול שאיננו שייך כלל למערכות הגוף ואיבריו, רק גידול זר שנתגדל בתוך האדם, וככל שמתגדל ומתפשט יותר בתוך הגוף הוא נעשה יותר ויותר מסוכן כנודע, שלפעמים תוך כדי גידולו משמיד ומהרס איברים חיוניים שחיי האדם תלויים בהם ח"ו. ישנו גידול 'ממאיר' או גידול שאינו ממאיר, וכן כל שאר סוגי הגידולים וגרורותיהם, המכניסים את האדם אל 'אותה מחלה' הידועה רחמנא לישזבן.

דרכי הטיפול בזמנינו לכל סוגי מחלות הגידולים השונים רבים ומגוונים, יש גידולים שניתן לכורתם על ידי 'הקרנות', שמקרינים 'קרני ליזר' אל תוככי הגוף, וכך ללא שום ניתוח ניתן להכרית את כל הגידול כולו ולמגרו.

ובמקרים אחרים שאין טיפול ההקרנות מספיק, מזריקים 'כימותרפיה' אל גוף החולה, ובעזרת טיפול כימותרפי ניתן לנקות את החולה מכל הגידולים וגרורותיהם.

ובמקרים קשים יותר נאלצים הרופאים לנתח את החולה, ולעקור ממנו את הגידול הממאיר, לצורך כך יש לחתוך ולנתח בכל המקומות ששלח הגידול את גרורותיו, כדי שייצא החולה נקי לגמרי מכל המחלה.

וכן ישנם דרכי רפואה נוספים לאותה מחלה, ופעמים שצריכים להשתמש בכמה דרכים יחדיו, הן בניתוח ביחד עם ההקרנות והטיפול הכימותרפי, הכל לפי חומרת מצבו של החולה.

והנה זאת ידוע לעוסקים ברפואת מחלות הללו, שגם אחר שהצליח הטיפול התרופתי בסייעתא דשמיא, ועלתה ביד הרופאים להכרית את כל הגידול כולו, ולנקות את גוף האדם לגמרי, שלא יישאר בו שום זכר מאותו גידול, לא הוא ולא גרורותיו, עד שייצא בהשלמת כל תהליך הטיפול נקי לגמרי מכל וכל. – עם כל זאת עדיין עומד הוא החולה בסיכון גבוה, שלא תחזור אליו 'אותה מחלה' לקנן בו, כי מי שכבר קיננה בו פעם אחת המחלה הקשה הרי מטבעה לחזור שוב אל גופו של אדם.

ולפיכך גם לאחר אותם טיפולים של כריתת הגידול וניקיונו המושלם, יש עוד כמה חודשים של טיפולים מונעים, לדחות מעליו את חזרתה של אותה מחלה. וידוע בימינו שאותם חולים שנתרפאו וכבר עזבה אותם כל המחלה לגמרי, מכל מקום עד תקופה של חמש שנים לאחר תום הטיפול הם עדיין תחת מעקב ובדיקות תכופות, לבדוק שלא חזרה אליהם המחלה חלילה. כי מטבעה של זו המחלה לחזור ולהתחדש ולהתגדל במקום שהיתה מקננת בתחילה, או במקומות נוספים שבאותו גוף.

וטעם חזרת המחלה ומציאת גידולים חדשים אצל חולים שחלו בעבר באותה מחלה, על אף שהוגדרה הצלחת הטיפול התרופתי במאת האחוזים, בפרט כשגילו את המחלה מיד בתחילתה, ונעשה התהליך הרפואי בהצלחה מלאה, ולא השאירה המחלה שום שריד ושום זכר ממצייאותה בגוף. – עם כל זאת עדיין עומד האיש בסכנה, מחמת שעלול הגידול לחזור ולהתגדל בקרבו.

והסיבות הגורמים לחזרתו של הגידול פעם נוספת ייתכנו בשני אופנים, הגורם הראשון הוא 'שורש' הגידול, שאף אם הצליחו לכרות לגמרי את הגידול משלם, ולא נותר בו ולא כלום, מכל מקום הרי ישנו 'שורש' קטן שממנו התגדל אותו גידול קשה. והטיפולים המגוונים שהשתמשו בהם הרופאים לכריתת הגידול וגרורותיו לא תמיד הצליחו להעמיק עד שורשי הגידולים שהם דקיקים ומובלעים באיברים. ובאם לא נוקו אותם שורשים רעים לזכך ולנקות את הגוף גם מאותם 'שורשים' קשים, הרי שגם לאחר הצלחתו המלאה של הטיפול בעקירת וכריתת הגידול, עדיין שורשו קיים בגוף, וכשם שהצמיח אותו 'שורש' את הגידול הראשון, הרי הוא עלול וקרוב לחזור ולהצמיח גידול חדש נוסף בגוף.

וגורם נוסף יתכן בסיבת חזרת הגידול, גם באופן שכריתת הגידול הראשון נעשה בשלמות עם השורשים, וכבר אין מקננים בו מאותה מחלה לא הגידול עצמו ולא שורשיו. מכל מקום הרי האיברים נותרו אותם איברים, וכבר יש בהם את המנגנון המייצר שורשים וגידולים שכאלה, שמאחר שכבר התפתח בגוף 'מנגנון' שכזה המייצר שורשים וגידולים קשים שכאלה, הרי אותו מנגנון ומנוע שגרם בתחילת המחלה להיווצרות שורשים וגידולים זרים, יכול לשוב ולפתח מתוכו גידולים נוספים שכאלה, שכן כבר קלט הגוף את המנגנון ונוצרו בו כל הגורמים המאפשרים ומביאים לצמיחתו של גידול.

ולפיכך גם אותם חולים שנתרפאו, וכבר יצאו מן המחלה הקשה, והרי הם מסתובבים עתה בריאים כאחד האדם, אין הם בטוחים כלל בבריאותם, והרי הם עומדים בסיכון גבוה של חזרת המחלה, ואין דומה גוף בריא שמעולם לא התנסה במחלה שכזו לגוף חולה שכבר נפל בתוככי המחלה וכבר נוצרה בו תהליך היווצרות המחלה, וככל שהחולה חוזר ונופל במחלה שוב

הרי נחלשת בגופו גם תועלת התרופות, שלא תמיד תופסים ומועלים בפעמים הבאות שחזר אליו הגידול, ה' ירחם וירפא כל חולי ישראל.

וכיוצא בדבר הוא בנמשל בענין העבירות הללו, שאנו רוחצים ומתנקים מהם בתשובה. הרי שגם אחר התשובה השלמה שנמחקה כל העבירה משלם, ונכרתו כל גידוליה וגרורותיה מכל וכל, ולא נשאר זכר לגופה של עבירה. – מכל מקום הרי עלולה אותה עבירה לחזור ולהתגדל מחדש באדם, הגם שהיתה תשובתו משלם ויצא נקי ומטוהר מאותו חטא.

ואף בכאן בענייני העבירות שייכים אותם סיבות וגורמים המחזירים את האדם אל החטאים והעבירות שכבר נכשל בהם, שלפעמים גם כי התנקה האדם ונטהר מגופה של עבירה, מכל מקום עדיין שורשה קיים ולא נעקרה העבירה עם שורשה. כי אם שורש התאוה עדיין מקנן ותוסס בקרבו, אף שבמעלת התשובה שעשה משלם נזהר עד מאוד להתרחק מעצם העבירה שלא ישל וימעד שוב באותה עבירה ומכשול. הרי שורש העבירה קיים, התאוה עדיין בוערת בקרבו, והגוף נמשך עדיין אחר אותה עבירה, היצר מסית והניסיון רודף, כי לא נעקר עדיין שורש העבירה, המייצר כל העת את העבירות. ואם כן הרי הוא קרוב מאוד ועלול לחזור אל אותם חטאים ועבירות עצמם, כאשר רק יפוג ממנו טעמה של תשובה, וייחלש ממנו רושם התשובה שעשה, הרי הוא נוטה מעצמו לשוב ולהפשיע חלילה.

וגם האופן השני של חזרת הגידול שייך בעבירה, שאף אם היתה תשובתו מעמיקה חקר, לעקור גם את שורש העבירה, להחליש ולבער את התאוה המקננת להביא את האדם לידי עבירה, ועלתה בידו לשרש אחר העבירה ולבערה מקרבו עם יסוד 'שורש פורה ראש ולענה' שהביא אל כל אותם העבירות. – הרי מכל מקום עדיין 'מנגנון' העבירה קיים בו, כי מאחר שנפל ונכשל באותו חטא, ובפרט כשחזר ונכשל בו כמה פעמים, הרי הדרך פתוחה לפניו לצעוד שוב אל השאול, כל עוד ש'הגורמים' והנסיבות קיימים, וכשם שמצא הדרך והאופן להגיע אל אותה העבירה בפעם הראשונה, הרי עלול הוא מאוד למצוא את עצמו שוב מתהלך באותם דרכים עקלקלות, המקרבים אותו אל דרכי החטא והעבירה. ובפרט כשהגורמים והסיבות שהביאו אותו להתהלך אל אותם דרכים קלוקלות עדיין קיימים, ולא הפך את עורו לבנות את חייו בטהרה ובקדושה גמורה, באופן שלא יחזור המנגנון להשיבו אל אותם דרכים.

נמצינו עומדים אם כן גם אחר התשובה השלמה והמתוקנת, עדיין בסיכון של חזרה אל אותם מעשים מגונים, שמאחר שכבר נכשל באותם עבירות פעם ופעמיים, הרי מטבעה של מחלה לחזור ולשוב ולצמוח בו מחדש.

ומעין יסוד זה כתב בספה"ק נועם אלימלך זצוקללה"ה בפרשת וירא, כלפי צחוקה של שרה שאף כי הכחישה לומר לא צחקתי אמר השי"ת שצחקה, מחמת שעצם השורש והמנגנון קיים בו בפנימיותה.

וזל"ק: "ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי כו' ותכחש שרה כו' (בראשית יח, י). הדקדוקים מפורסמים, איך עולה על דעת ששרה אמנו תצחק חס וחלילה על דבר ה'. ונוסף לזה איך עולה על דעת שתכחש שרה נגד ה'".

"אך הענין היא לאדם שצריך להסתכל על עצמו תמיד בכל מעשיו ותנועותיו בלי הפסק, ואז כאשר יתמיד בהסתכלותו על עצמו יראו עיניו גם אם הוא צדיק גמור, דלפעמים יעבור על מחשבתו איזה מחשבה לא טובה, כמו עוף הפורח ברגע אחד, כן המחשבה הזאת פורחת ועוברת על המחשבת הצדיק. אך הצדיק דוחה ומרחק את המחשבה הזאת ואינו רוצה בה חלילה. אך אף על פי כן לא טוב הדבר הזה".

"והרוצה לדעת זאת שאמת אתי, ישכיל מאוד להסתכל בתמידות על כל תנועותיו, ויראו עיניו כי דברי באמת. אבל מי שאינו משיג ומסתכל על עצמו, לא ידע מזה כלל ויסבור שלא עלתה על מחשבתו מחשבה הזאת".

"וזהו 'ושרה שומעת', פירוש שהיתה מאמנת באמת לדברי שליחות מלאך ה'. 'פתח האהל', פירוש שהיתה שומעת במדרגה זאת שהיא פתח האהל העליון, שזה אשר ישמע האדם לקול דברי ה' גורם לעצמו שעושה פתח לאוהל העליון לכנוס בו לגן עדן. וזה היה צדקת של שרה אמנו באמת שהיתה מאמנת. – אך מחמת שהאדם נברא בגוף הגשמי ועל כל פנים בלתי אפשרי שלא יבא לו איזה נדנדוד מחשבה לא טובה העוברת עליו כנ"ל, מחמת אחוריים שבו כידוע ליודעי חן, שממקום אחוריים נמשך קצת מחשבות לא טובות. וזהו שאמר הכתוב 'והוא אחרי', פירוש הגם שצדקה באמונתה באמת אף על פי כן היתה לה מחשבה קצת מאחוריים. דהיינו שהיה עובר ופורח עליה המחשבה 'ואדוני זקן', הגם שלא חששה למחשבה זאת ודחתה אותה ולא רצתה בה, אף על פי כן לא טוב הדבר".

"וזהו פירוש הפסוקים 'ותצחק שרה בקרבה', פירוש שאינו לשון שחוק והיתול חס וחלילה, רק לשון שמחה כמו שפירש רש"י גבי אברהם (בראשית יז, יז) ויפול על פניו ויצחק, שהיה שמח שנעשה לו נס כזה לבן מאה שנה יולד. וכמו כן הפירוש כאן שהיתה משמחת עצמה על הנס גדול כזה שנעשה לה, שאחרי בלותי היתה לי עדנה, ובוודאי הוא אמת שיהיה לו בן. רק 'ואדוני זקן', דהיינו שהיה עובר על מחשבתה המחשבה זאת 'ואדוני זקן', ודחתה המחשבה הזאת כדרך הצדיקים, וסברה שאין זה חטא מאחר שאינה רוצה במחשבה זאת. 'ויאמר ה' למה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד', פירוש הגם שהיתה מאמנת באמת שתלד, אף על פי כן זה נחשב לצחוק והיתול העברת המחשבה כנ"ל. והיא לא עלתה על דעתה שזה נחשב לנדנדוד עבירה וחטא כנ"ל, מאחר שלא חששה ודחתה המחשבה הזאת, לכן 'ותכחש שרה לאמר לא צחקתי', פירוש שהיתה

מתנצלת לאמר שלא צחקה. 'כי יראה', פירוש מחמת שראתה שהיתה יראה ממחשבה זאת ולא היתה חוששת עליה ודחתה אותה וסברה שאין זה חטא ולא נחשב לצחוק והיתול חס וחלילה. 'ויאמר לא כי צחקת', פירוש לא כמו שאתה סובר שאין זה חטא, אלא גם זה נחשב לצחוק שגם זה לא טוב לצדיק שיעבור על מחשבתו ויפרח איזה מחשבה לא טובה, רק צריך לעבוד הצדיק עד שיזדכך ויתטהר מחשבתו בזיכוך גדול וטהור בלי שום סיג" עכלה"ט.

ובלשונונו אנו נקראת מחשבה כזו החולפת כמו 'עוף הפורח' במחשבתו של אדם בלשון: "תת הכרה", כלומר שאף כי במודעות המחשבה אין החטא קיים, וכבר ניקה עצמו לגמרי מכל וכל. מכל מקום השורש קיים בו, והמנגנון המייצר את העבירה עדיין קיים בתוכו בתת הכרה, ולפעמים הוא בתת מודע שאין האיש עצמו מודע לכך מעצמו, אבל שורש הדבר קיים ומקנן בו בתוכיותו פנימה.

ונראה שעל כך ניתנה לנו מצות תשובת יום הכיפורים, שהגדיר בה הרמב"ם שהיא "קץ מחילה וסליחה לישראל". כי במצות התשובה של כל ימות השנה כולה, אף אם יעשה האדם את כל התשובה משלם, אם כל שלושת חלקי התשובה, וכבר העיד בו יודע תעלומות ב"ה שבאותו מצב שהיה עומד בו בעת התשובה הרי לא ישוב לזה החטא לעולם. – מכל מקום כל זה מתייחס רק למעשה החטא עצמו, שבאותה דרגה של תשובה שעשה האדם משלם, הרי יתרחק ויתנתק לגמרי מגוף מעשה החטא עצמו. – אבל השורש של העבירה והמנגנון המייצר העבירות בו יתכן שעדיין קיים ומקנן בו בתוכיותו פנימה, הגם שלא יעשה את העבירה בפועל כפי שהעיד עליו יודע תעלומות, מחמת פחד התשובה שעשה כראוי.

וכל זאת מחמת שאין בכוח התשובה הרגילה של כל ימות השנה לחדור עמוק כל כך, ולעקור את כל השורשים וגורמי העבירות כולם. או להפוך את האדם לגמרי בנטיעת לב חדש ורוח חדשה, כמי שמחליפים בו לגמרי את כל האיברים של נשמתו, באופן שיהא כמי שלא התייצר בו מעולם אותו מנגנון של החטאים והעבירות.

ועל כך ניתנה מצות תשובת יום הכיפורים, שיש בו במהותו כוח עצום של טהרה שלמה מן השמים, להשלים עד הסוף לגמרי את התשובה, בבחינת "קץ מחילה וסליחה", בהחלפת 'לב חדש ברא לי אלקים, ורוח נכון חדש בקרבי', להשלים ולקעקע כל השורשים משורשם, ולהחליף בו הכל כבריח חדשה ומחודשת טהור נקי ומצוחצח, כמי שהיה בריא מתחילתו ומעולם לא נכשל ולא נפל ח"ו באותה מחלה של העבירה, והרי הוא עולה בתשובת יום הכיפורים צח ומצוחצח בתכלית השלמות.

וכענין שתקנו בווידי יום הכיפורים: "את הגלויים לנו ואת שאינם גלויים לנו, את הגלויים לנו כבר אמרנום לפניך והודינו לך עליהם. ואת שאינם גלויים לנו לפניך הם גלויים וידועים, כדבר שנאמר (דברים כט, כח) הנסתרות לה' אלקינו וכו'".

והיינו כמבואר, שישנם דברים נסתרים פנימיים שאינם גלויים לנו, כי הם שורשיים פנימיים, שלא הניבו תוצאות למעשה בפועל. אבל לפניך הם גלויים וידועים שהם מקננים עמוק בקרבנו, ועלולים לצוץ ולפרוץ חלילה חוצה, ומתוודים ומבקשים אף עליהם לצאת נקי זך ומצוחצח גם מן הנסתרות הללו.

וזה ביאור חילוק מצות תשובת יום הכיפורים מן התשובה שבכל ימות השנה כולה, כי בתשובה זו צריך להכין עצמו לשינוי פנימי משורש השורשים, ולטהר את עצמו לקבלת לב חדש ונשמה חדשה, כבחינת התשובה העליונה של 'בריה חדשה', שאין זה אותו האיש שחטא ועשה העבירה כלל וכלל, בכוח תשובת וכפרת יום הכיפורים יקוים בו "לפני ה' תטהרו", במים עליונים שיזרוק עליו מן השמים, לטהר פנימיות רוחנו ונפשנו בטהרה וצחצוח שאין במדרגת התשובה של כל ימות השנה, ובכך ימצא נקי לגמרי מכל השורשים וכל הגורמים שהביאו אותו להתקרב אל העבירה, כי יעזוב עצם 'דרכו' הרעה, למצוא דרכים חדשים וטובים, באופן שיהיו כל הגורמים וכל הסיבות כולם רק מקרבים אותו לתורה ולעבודת השם יתברך, ולא יצטרך בכלל להתקרב לגורמי ושורשי החטא, וזו היא מהות "קץ מחילה וסליחה לישראל".

יעזור השם יתברך שיקוים בנו ביום הכיפורים הזה, "קץ מחילה וסליחה לישראל", וכבר יהא סוף וקץ לכל צרותינו, צרות הכלל וצרות הפרט. ונזכה לגמר חתימה טובה, ושנה טובה ומבורכת, בביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.

דברי אלקים חיים
מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
דרשה קודם תפילת נעילה
יום הכפורים תשע"ד

א

הנה עומדים אנו כעת לפני תפילת נעילה שהוא זמן גדול מאד ועת רצון ויסודו מבואר ברש"י בתענית [כו. ד"ה נעילת שער] וז"ל: נעילת שער מפורש בברכות ירושלמי בפרק תפלת השחר אימתי נעילה יש אומרים נעילת שער מקדש, ויש

אומרים נעילת שערי שמים, שנועלים אותן לעת ערב בגמר תפלה, ונוהגין היו להתפלל תפלת נעילה בכל תעניתם, כדרך שמתפללין ביום הכפורים" עכ"ל.

ומבואר בדבריו ב' פירושים על ענין נעילה שהוא נעילת שערי בית המקדש ועוד שהוא נעילת שערי שמים, ונראה באמת דב' הדברים זה בזה תלויים היינו ששערי בית המקדש ננעלים באותו הזמן שננעלים שערי שמים שהרי ידוע שבית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה ולכן זמן נעילת השערים מכוון זה כנגד זה.

והנה בעת נעילת השערים הוא זמן תוקף הרחמים שאז מתגבר כח הזמן ביותר, והוא משום שכל דבר בזמן נעילתו שיא כוח מתגבר מאד, ודוגמא לזה מצינו בענין תוקף חשכות הלילה שהוא בסוף הלילה ביותר משום שהוא בסוף זמנו מתגבר ביותר וכן בכל דבר וכמו"כ זהו יסוד כחו וזמנו של תפילת נעילה שקודם נעילת השערים במקדש של מעלה וכן במקדש של מטה אז מתגבר העת רצון ביותר.

ועל כן צריך לנצל זמן זה ביותר ולהתחזק בתפילה לפני השי"ת, והוא זמן קבלת התפילות שזוכים שימלא השי"ת כל משאלות ליבנו לטובה בזמן מסוגל זה, וכן הוא מסוגל מאד לשוב בתשובה על כל העניינים ולהתקרב אל השי"ת שהרי יום הכפורים הוא קץ מחילה וסליחה וכעת כמו שנתבאר הרי הוא עיקר חוזקו ותוקפו של יום קדוש.

ב

והנה בענין כפרת יום הכפורים יש בעולם טעות גדולה אשר סוברים שהוא מכפר רק על עניני עבירות וחטאים שמתכפרים ביום זה, ויכול איש ישראל לטהר עצמו מכל נגעי לבבו, אך באמת ישנו ענין נוסף של כפרת היום הקדוש אשר ג"כ חשוב מאד לענין כפרת וסגולת יום הקדוש ויתבאר בעזה"י.

דהנה בברייתא דקטורת איתא: "ושלושה מנים יתרים שמהם מכניס כהן גדול ביום הכפורים ומחזירן למכתשת בערב יום הכפורים כדי לקיים מצוות דקה מן הדקה" וזקיני זי"ע ב"ס"ק תולדות אדם [לערב יום כפור] תמה בכך דאם ישנו ענין של קטורת דקה מן הדקה מדוע אינו נוהג כי אם ביום הכפורים, וז"ל"ק: "ומחזירם למכתשת בערב יום הכפורים, ושוחקם יפה יפה כדי לקיים מצות דקה מן הדקה, (כריתות ו:). ויש לדקדק, אם היה המצוה כך שתהיה דקה מן הדקה, אמאי לא צותה התורה שתהיה נוהגת בכל השנה, רק בערב יום הכפורים דווקא".

ובתפילת "ונתנה תוקף" אנו אומרים: "ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא מרום בדין כי לא יזכו בעיניך בדין", ומבואר דביום הדין רועדים אף מלאכים ושרפים וחיל ורעדה יאחזו מפחד הדין, ויש לבאר שהרי מלאכים הם כולם רוחניים ואין שייך אצלם יצר הרע כלל, שהרי תשובת משה רבינו ע"ה שהשיב למלאכים שאין להם יצר הרע כלל וכמבואר בגמרא שבת [פ"ט]: "מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם" ע"כ, הרי שאין שייך אצלם חטאים ועוונות כלל שהרי אין להם יצר הרע, וא"כ מהו החיל ורעדה שתאחזם מאימת הדין.

וזקיני בתולדות אדם [שם בהמשך דבריו] מבאר ענין דקה מן הדקה שהוא קאי על ענין עשה טוב וז"ל"ק: "ועוד נוכל לומר, כי זאת ידוע אשר כל אחד מישראל צריך להתוודות ביום הכיפורים על חטאיו. ובודאי על העבירות גדולות, הקנאה והתאוה והכבוד וכדומה, בודאי כל אחד עושה תשובה גמורה. אך אותן האנשים שלומדים ומתפללים ועושים מעשים טובים כל השנה, אך אינם בשלימות, כי יש בהם פניות ומחשבות זרות רחמנא ליצלן אפילו הם נקיים מכל הנ"ל, רק שהתורה ומצוות המה בלא דחילו ורחימו, גם כן לא פרחת לעילא, ואיש אשר אלה לו, הוא בעיניו צדיק גמור, שהוא לומד תמיד ועושה מצוות ומעשים טובים, ואינו שם אל לבו לעשות תשובה עבור כל הנ"ל, ולהעלותם לפני הבורא יתברך שמו. וזה נקרא בחינת דקה, שהוא עובד ה' לפי דעתו. ובערב יום הכיפורים צריך לראות שיהיה הבחינה דקה שלו מן הדקה, היינו: שיראה להעלות לפני השם יתברך כל התורה ומצוות שעשה, ויקבל עליו להבא לעשות תורה ומצוות בדחילו ורחימו כראוי".

"וזהו ומחזירם למכתשת בערב יום הכיפורים, כדי לקיים מצות דקה מן הדקה. הכוונה בזה: שגם הדקה, הם התורה ומצוות ידיק היטב, שיהיו דקה מן הדקה, היינו: שיהיו נקי מכל סיג, וזה מה שאמר הכתוב (ויקרא טז ל): "כי ביום הזה יכפר עליכם כו' לפני ה' תטהרו", היינו: אפילו אותן האנשים אשר המה לפני ה', שעוסקים בתורה ומצוות כל השנה, אך לא בשלימות, גם כן תטהרו ביום הכיפורים" עכ"ל"ק.

ודבריו מיוסדים על אדני דבריו הקדושים של הרה"ק מלובלין זי"ע שהביא בפרשת נשא וז"ל"ק: "וכמו שאמר ה"ק מלובלין זצ"ל על דברי חז"ל בערובין (יג): "יפשפש במעשיו, ואמרי לה ימשמש במעשיו. פירוש: יפשפש במעשיו, שיפשפש אם עבר על מצות לא תעשה, או חיסר מצות עשה. וימשמש הוא, שימשמש במעשיו הטובים, אם עשה אותן בשלימות, אם לא נמצא בהם נפתל ועיקש ח"ו, אשר על ידי זה לא יהיו לרצון לפניו יתברך שמו, עד כאן דבריו, עכ"ל"ק.

ג

ונמצא מבואר בזה מדבריו הקדושים יסוד דברי הגמרא בעירובין [יג:]: "נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו" ע"כ, וביאר בזה הרה"ק את ב' הלשונות יפשפש במעשיו ומשמש במעשיו דשניהם אמת דיפשפש במעשיו היינו שיבדוק ויחפש המעשים הרעים וישליכם וינקה עצמו מהם מכל וכל וישרש אחריהם וזהו בחינת יפשפש במעשיו.

אך בחינת ימשמש במעשיו היינו אותם המעשים שהם טובים והם התורה ומצוות שעשה, גם בהם צריך למשמש ולבדוק אותם בפנימיותם אם הם נעשו בשלימות וכהוגן ובאופן הראוי וכמו שיתבאר דיש בחינות אשר פוגמים ח"ו בהתורה ומצוות שמקיימים ואף על זאת צריך לשוב בתשובה שלימה ולתקן המעשים טובים שעשה ולהוציא מהם כל סיג ופגם.

וכוונת הדברים הם שבאמת אף באם האדם עוסק ולומד התורה ומקיים מצוותיה עדיין אפשר לא קיימה כראוי ובשלימות היינו שלא הכניס כל כוחותיו ורצונותיו בהמצוות אלא קיימם ח"ו בלא רצון שלם ואפשר לא קיימם בכל הכוחות הראויים לקיים התורה ומצוותיה כראוי לפני הבורא יתברך, ונמצא שמעשיו ומצוותיו חסרים שאינם באופן השלם כלל אלא עם חסרונות ופגמים.

ועוד יש למשמש מעשיו הטובים שלפעמים הם מלאים בפניות ח"ו ומחשבות חוץ של כבוד והתפארות וכדומה, ולמשל שייך שיהא אדם מתפלל ומתנענע הרבה בתפילתו אך עדיין יש בכוונתו ומחשבתו שיראו אחרים תפילתו הטובה, וכדומה כמה וכמה פניות ומחשבות צדדיות שאינם לשם שמים והצד השווה שבהם שהם פוגמים ומחסרים בהמצוה בפנימיותה וגורם לחסר בכח התורה והמצוות ח"ו, ואף על כך יש לו לאדם לשוב בתשובה שלימה ולתקן מצוותיו למפרע להוציא מהם כל סיג ופגם של הפניות והתפארות.

ועד היכן הדברים מגיעים שהרי מצינו בתורה הקדושה שיש בחינות שלא רק שאין מקבלים שכר על מצוות שקיים אלא שמקבלים ח"ו עונשים חמורים בעבורם דאיתא בפרשת כי תבוא [דברים כח ה] אחר כל התוכחה מבואר סיבת כל התוכחה: "תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" היינו שאף מה שעבדת את ד' אלקיך לא היה בשמחה וברצון שלם.

והיינו שעל כך מגיע כל התוכחה מאחר שבפנימיות לא חפצו בהמצוות ח"ו ולא עשו אלא מתוך כפיה ושלא ברצון אלא שמאחר שנולד במשפחה של שומרי תורה ומצוות על כן מוכרח להתפלל וכדומה אך בתוככי נפשו אינו חפץ כלל במצוותיו יתברך, ובאופן זה ח"ו אף נענשים על כך.

ועל כל אלו צריך האדם לשוב בתשובה לפני השי"ת שיתבונן כיצד נראים מצוותיו ומעשים טובים שלו, והנה ביום קדוש זה של יום הכפורים ודאי יכול האדם לתקן הכל אם ישוב בתשובה שלימה על חסרון מעשיו וזהו ביאור דברי זקני בתולדות אדם שביום הכפורים מקריבים הקטורת שתהא דקה מן הדקה היינו שיום הכפורים בכחו לתקן ולהשלים כל המעשים הטובים שהם מן הרוחניים ולתקן שיהא באופן השלם ולהשלים כל החסרונות שהיה בקיומם ועי"ז יהא זוכה לתיקון השלם.

ד

ואמנם כמו שנתבאר דעתה בעת נעילה הוא הזמן המסוגל ביותר לענין זה שיהא יכול לתקן כל מעשיו הטובים למפרע מאחר שזמן נעילה הוא תוקפו של יום ונפתחים כל שערי שמים והשי"ת מקבל תשובתנו וחרטתנו על רוב קיצור עבודתנו לפניו יתברך כראוי.

ואשר על כן צריך כל איש ישראל לנצל היטב זמן נשגב זה של נעילה, והעיקר לשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך ויתקן מעשיו ומצוותיו ויתקן הרצונות שבו שיהא רצונו לעבדו יתברך בלב שלם, ואולם ישנם אשר אף בעומדם בצום יום הכפורים ומתפללים כל היום, אך במחשבתם הם חושבים מי יתן ערב וכבר יגמר הצום ונוכל להשביע נפשנו ברעבוננו וח"ו במחשבות כאלו בודאי פוגמים בכפרת היום שהרי זהו להיפך מקיום המצוה בשמחה וברצון טוב.

כי אדרבה צריך לשמוח במחשבתו ולהתאמץ ביתר עוז ולידע אשר זמן זה זמן נשגב ועצום מאד אשר בו יכול האדם להתעלות ולהתקרב אל השי"ת בקירוב גמור, ועד כדי כך גברו רחמי השי"ת עלינו שנהא יכולים לתקן כל מעשינו הטובים למפרע אף מה שהיו מלאים פניות ומחשבות זרות ושלא בשלימות ובשמחה ח"ו, את הכל נוכל לתקן היום בעת תפילת נעילה אלא שננצל זאת בלב שלם וברצון טוב.

ה

וממוצא הדברים מתבאר דיום הדין הוא בב' עניינים היינו שחוץ מה שדנים האדם על מה שעשה לא טוב גם דנים וממששים מעשיו הטובים אם הם בכוונה שלימה ובאופן הראוי והנכון וכל כוחותיו וכמו שנתבאר.

ולפי"ז בין נבין הפחד ורעדה של מלאכים קדושים וטהורים אשר חיל ורעדה יאחזון מפחד אימת יום הדין הקדוש, ואף שבודאי אין שייך אצלם חטאים ועוונות שהרי אין להם יצר הרע, אך עדיין שייך בהם חסרון ופגם במעשים ובשליחות אשר נשלחו אליהם.

שהרי איתא במדרש [שמות רבה פ"ה ט] על הפסוק קול ד' בכח: "בוא וראה היאך הקול יוצא אצל כל ישראל כל אחד ואחד לפי כחו הזקנים לפי כחן הבחורים לפי כחן והקטנים לפי כחן והיונקים לפי כחן והנשים לפי כחן, ואף משה לפי כחו שנאמר (שמות יט) משה ידבר והאלהים יענו בקול בקול שהיה יכול לסובלו וכה"א (תהלים כט) קול ה' בכח בכחו לא נאמר אלא בכח בכחו של כל אחד ואחד ואף נשים מעוברות לפי כחן הוי אומר כל אחד ואחד לפי כחו" ע"כ.

ובסה"ק ישמח משה [פרשת ניצבים] ביאר כוונת המדרש שכל א חד צריך לעבוד את השי"ת לפי כוחותיו וכשרונותיו וז"ל: "והנה נקדים עוד, דלכאורה יחשוב האדם כי השחרות הוא בא דוקא בחטא עכו"ם, וגם אשר אינו מצוי רק בבורים וריקים ופוחזים, על כן לבני אדם כשרים אין לדאוג מזה, ומכל שכן שבני העליה אין להם לדאוג מזה. אל תאמרו כן, כי כל המדרגות והכתות כולם יש להם לדאוג מזה לשוב בתשובה גדולה איש לא נעדר, כי איתא במדרש (שמו"ר פ"ה ט) בשעת מתן תורה קול ה' בכח (תהלים כט ד), בכוחו לא נאמר אלא בכח, לפי כוחו של כל אחד, ואל זקנים לפי כוחן כו'. ופירשתי המדרש הנ"ל, כי כל אחד לפי ערכו, כי יש ענינים שהם רק ממילי דחסידות, ואיש המוני העובר על זה אין לו אשמה כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם הבריות, ולאיש חכם ומבין הוא מרומז בלאוין בעריות, ואם איש החכם ויבן את זאת עובר על מילי דחסידות הנ"ל, הוא ח"ו כאיש המוני שעובר ממש על לאו דעריות הנ"ל" עכ"ל"ק.

ונמצא דאכן זהו הפחד והרעדה של המלאכים מאימת הדין היינו שמא אף אם עבדו ועשו שליחותם מכל מקום אולי לא היה בכל כוחותם בשלימות לפי רום דרגתם ועניינם וכמו שנתבאר דיום הדין הקדוש הוא אף במהות ואיכות המעשים טובים שעשה כל ימיו.

ובאמת ביום הכפורים שחל בשבת קודש הרי בנקל יותר להאדם להכיר בכל עבודת השי"ת בשנה שעברה שלא היה כפי כל כוחו וגם היה מלא פניות ונגיעות שהרי כתב אה"ז בסה"ק תולדות אדם [זמירות שבת, זכרו תורת משה] שמכוח קדושת שבת ביותר מכיר האדם החסרונות בעבודת השי"ת וז"ל"ק: "או יאמר זכרו תורת משה, כי משה רבינו עליו השלום מסר את עצמו על התורה. לזה כל אחד ואחד שרוצה לזכות לכתר תורה, אי אפשר אם לא יהיה על ידי מסירת הנפש. במצות שבת גרוסה, לשון גרוסה הוא על דרך שאינו בשלימות, וכמאמר חז"ל (שבת סג.): "לגרוס אינשי והדר לסבור". כי דבר שאינו נטחן היטב הדק, נקרא בשם גרוסה".

"והנה מי שעוסק בתורה כל השנה, נדמה לו שאין צריך לקבל התורה, כי כבר הוא מוחזק ועומד בה. אולם בשבת שיורד קדושה גדולה לכל אחד ואחד, יוכל להבין כי תורתו אינה עדיין בשלימות. ולזה אמר: זכרו תורת משה במצות שבת גרוסה, היינו: כי על ידי מצות שבת יכול לידע כי תורתו עדיין רק גרוסה, וצריך להתחיל מחדש. וזהו מה שאמרו חז"ל (ויק"ר א ו): "דעה קנית מה חסרת", היינו: על ידי דעה שקנית, תבין מה חסרת, וכנ"ל, שעל ידי מצות שבת יכול לידע החסרונות שחיסר בהתורה ומצוות שקיים" עכ"ל"ק.

הרי מתבאר מדברי קדשו שבשבת קודש מאחר שיורד קדושה גדולה, האדם יכול להכיר חסרונות בעבודתו להשי"ת, וא"כ בודאי כאשר יורדת קדושת שבת וקדושת יום הכפורים ביום הכפורים שחל בשבת הרי בודאי שצריך לחזור בתשובה על עבודת השי"ת של כל השנה.

ונמצא מעתה דבודאי עלינו לקבל על עצמנו בשעה נעלה זו של נעילה תשובה שלימה וקבלה על לעתיד לקיים המצוות כדבעי ולנצל הזמן הקדוש המסוגל לתקון כל המעשים בתקון השלם הן בסור מרע והן בעשה טוב.

1

ועוד נראה דלפי הנתבאר הרי אדרבה כעת נוכל לבקש ביותר מאת השי"ת בזמן גדול זה שיזכרנו ויחתמנו לחיים "למענך אלקים חיים" והיינו שמאחר שכל כך אנו חייבים אליו יתברך וגדלו חובותינו הרי דוקא על ידי שנזכה לחיות לפניו עוד נוכל להשלים לו מעשינו ולתקן הכל.

וכמו שכתב כ"ק אאמו"ר בסה"ק חלקת יהושע לראש השנה [על זכרנו לחיים] וז"ל"ק: "א"י עפ"י משל באחד סוחר שנשאר חייב עד כדי פשיטת רגל, אם הסוחר חכם ונבון אז נותן לו מחדש סחורה בכדי שיוכל לשלם החובות ולהרויח פרנסתו. וזה אנו מבקשים זכרנו לחיים למענך – שאנו בעלי חובים להשי"ת עבור כל השנה ואנו מבקשים מחדש שישפיע לנו חיים ארוכים בכדי שנוכל לשלם החובות" עכ"ל"ק.

ואכן נבקש מאת השי"ת: "למענך אלקים חיים" תן לנו חיים בכדי שנוכל להשלים ולתקן מעשינו גם למפרע שיהא בשלימות הרצון ובשמחה ובלב שלם בלא פניות כלל ונזכה לתשובה שלימה ולעבדך בלבב שלם.

יעזור השי"ת שנזכה לשוב לפניו יתברך בכל העניינים בתשובה שלימה הן כפרת כל המעשים הרעים והלא טובים והן בתיקון המעשים הטובים שלא נעשו בשלימות הכל יתוקן לפניו יתברך ולהשלים כל מעשינו לטובה ולברכה, ועי"ז ודאי נזכה לגמר חתימה טובה ונחתם לחיים טובים לפניו יתברך עד שנזכה לבוא לתיקון העולם בשלימות ויתוקן העולם במלכותו יתברך ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

מוצאי יום הכיפורים – תשע"ח לפ"ק
סעודת מלוה מלכא
ובר מצוה לנין כ"ק אדמו"ר שליט"א
מאמר "יום טוב היה עושה"

א

מלשון "יום טוב היה עושה" נראה שהמשיך עצם זמן יו"ט דיוהכ"פ אל מוצאי יום הקדוש

מתניתין פרק בא לו (יומא ע.): "יום טוב היה עושה לאוהביו, בשעה שיצא בשלום מן הקודש". וכן הוא בסדר העבודה דתפילת המוספין.

וכ"ק אא"ז זצוקללה"ה בתולדות אדם (למוצאי יום הכיפורים), נעמד לפרש לישנא דמתניתין, שאמר התנא שעשה היו"ט 'לאוהביו', מדוע נקט 'לאוהביו' דייקא.

וזל"ק: "בעבודה, ויום טוב היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקודש. ולכאורה, אמאי דוקא 'לאוהביו'. אלא בשעה שיצא בשלום מן הקודש, היה יודע כי לא בכוחו עשה ופעל כל זאת, כי אם גם כן בכוח אוהביו שהיו עוזרים לו בתפילתם ויחודם. כי כשיש לאדם אוהבים, יכולים לפעול לו טובה הרבה. על כן כשיצא בשלום מן הקודש, היה עושה סעודה לאוהביו דוקא, כי הם היו מעזרים אותו בקדושתם ויחודם, שיוכל לפעול כל זאת" עכ"ל"ק.

אולם, אכתי פש לן לברורי בלשון "יום טוב היה עושה", דמשמע פשטא דלישנא שהיה עושה "יום טוב", ולא רק סעודה בלבד לאוהביו, אלא עשה מזה 'יום טוב'. ומתייחס הש"ס בזה לעצם הזמן דמוצאי יום הכיפורים, שעשה ממנו 'יום טוב'. וכן הוא בלשון הרמב"ם שלהי פ"ד מהלכות עבודת יום הכיפורים (ה"ב): "יום טוב היה עושה וכו".

והיינו, שלא היתה רק 'סעודת הודיה' בלבד לכל אוהביו, כפירוש התולדות אדם על שעזרוהו וסייעוהו בעבודת הקודש, וזכה לצאת בשלום מן הקודש. אלא המשיך בזה בחינת "יום טוב".

וכנראה מהך לישנא דהש"ס, שהיה הכהן גדול ממשיך יום טוב דיום הכיפורים אל תוך מוצאי יום הקדוש, שימשיך אותו 'יום טוב' של יום כיפור. ולא סגי ליה באותה 'סעודה' בלבד לאוהבים, אלא המשיך עצם זמן היום טוב אף לאחר יום הכיפורים, וצריך ביאור.

ב

זמן 'נעילה' שאני מיסודו מכל יוהכ"פ שהשי"ת נועל עצמו עם הצדיקים ועם ישראל – וצ"ב למה צריך לנעול עצמו מפני השטן הרי אין לו שליטה בהך יומא קדישא

והנראה בהקדם מ"ש צדיקים קדמונים על זמן של נעילה, שהקב"ה נועל את עצמו באותה עת עם הצדיקים, לעת חיתום גזר הדין. וכן אמר הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זצוקללה"ה, והובא במחזור חלקת יהושע (יוהכ"פ עמו' תת"פ).

וז"ק בספה"ק בארות המים (ליום הכיפורים): "הטעם מה שנקראת התפילה הזאת בשם הזה [נעילה], כי אז צדיקי הדור נועלים וסוגרים את עצמם עם הקדוש ברוך הוא לבדו, בהיכל סגור ומסוגר, ולא יתנו להיכנס שמה ח"ו שום משטין ומקטרג" עכ"ל"ק.

ונראה מדברי קדשו, שגדר זמן דנעילה שונה במהותו מכל יום הכיפורים, שהזמן גופא נעלה יותר במעלה יתרה מכל יום הכיפורים, והוא עת הייחוד שהשם יתברך נועל את עצמו עם הצדיקים באותה עת. וכוונת 'צדיקים' אינה רק ליחידי סגולה וצדיקי הדור, אלא כללות צדיקים שבכל ישראל. וכבר העיד בהם הכתוב בישראל (ישעיה ס, כא), "ועמך כולם צדיקים".

והיינו המכוון, שנועל עצמו השי"ת עם ישראל, בבחינת 'צדיקים' שיש בהם. והוא זמן גבוה ונעלה מאוד, של ייחוד ונעילה, שצריך 'לנעול' עצמו כביכול עמהם, ולכך נקרא "נעילה".

אך יש להבין ביסודו של דבר, למה נצרכה זו הנעילה, שינעול הקב"ה עצמו עם הצדיקים ועם ישראל, הלא בפשיטות נמצא השי"ת תמיד בכל מקום, לית אתר פנוי מיניה, כי 'מלא כל הארץ כבודו', ואין צריך להביא למקום נעילה מיוחד. שכל אחד יכול להתייחד עמו יתברך תמיד בכל מקום.

והכוונה הפשוטה בעומק זו הנעילה היא, נעילה בפני המקטרג, בכדי שלא יוכל השטן והמקטרגים החיצונים בכת דיליה לבוא שמה. ועל כך צריך 'נעילה', שננעלת הדלת בפני מי שאין רוצים שיבוא פניהם, רק יישאר מבחוץ, וזה השטן וחיילותיו שאין לו רשות לבוא בזמן נעלה וגבוה זה של נעילה, ולכך צריך השי"ת לנעול את עצמו עם הצדיקים ועם ישראל, כדי שלא יבוא גם השטן להתייצב בתוכם.

איברא, שאף ביאור זה לביאור הוא נצרך, וצריך עיון ממ"ש להדיא במכילתין (יומא כ.), שאין לו להשטן שום שליטה בכל הן יומא דיום הכיפורים. וזה"ל: "אמר רמי בר חמא, 'השטן' בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי אית ליה רשותא לאסטוני, ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני" ע"כ.

מוכח אם כן, שאין שום רשות להשטן ביומא דכיפורי, ואין צריך לחוש לקטרוגיו. ולפי זה שוב צריך ביאור, למה נצרכת ה'נעילה', שינעול הקב"ה את עצמו עם הצדיקים ועם ישראל, שכל עיקר הנעילה נצרכת מחמת מי שיכול לבוא פניהם ולהפריע, ועל כך נועלים הדלת להשאיר מבחוץ את מי שאינו נרצה, ולא יתערב להפריע בתוכנו. אבל מכיון שאין לו להשטן שליטה ביום זה, הרי שוב לא נצרכת הנעילה מפניו, וצריך ביאור.

ג

נעילת הדלת בפני המקטרג נצרכת מחמת היזק ראייה דידיה, שאף שאין יכול לקטרג בפועל עצם הסתכלותו מזקת ואין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין

והנראה בזה, שאף כי לית ליה לשטן רשות לאסטוני בהאי יומא, ופיו סתום מלדבר כל זממו. עדיין מסוגל הוא להזיק גם בעצם ראייתו, והסתכלותו שאינה טובה. כי גם בראיה ובהסתכלות שאינה טובה ניתן להזיק ולקלקל ח"ו, והיזק ראייה שמיה היזק (ב"ב ב:).

ומצינו כוח איתן בראיה, במ"ש חכמינו ז"ל במסכת נדרים (ז:): "כל מקום שנתנו חכמים עיניהם, או מיתה או עוני וכו'". והרי מבואר כח בהסתכלות בלבד, שהיו החכמים יכולים להמשיך בהסתכלות שבעיניים, בכל מקום שנתנו עיניהם בו או ברכה, או את היפוכה חלילה.

וזה הכוח שיש בראיה, אינו נצרך לא לדיבור ולא למעשה, כי אם בעצם הראיה וההסתכלות יש בכוחו להזיק ולחבל.

ובזה ניחא, שאף שאין לו רשות לשטן להשטין בהאי יומא, מכל מקום עדיין הוא קיים ונמצא בעולם, אלא שנסתם פיו שלא יוכל לקטרג כדרכו ביום זה. אבל עדיין יש לחוש מצד עצם הסתכלותו בנו, שאף כשאינו משטין בזה היום, כמ"ש בתפילות יום הקדוש "משטין בכבל אסור וכו'". יכול הוא עדיין להזיק בעצם הסתכלותו שאינה טובה בנו. ולפיכך נצרכת הנעילה,

שינעול הקב"ה את עצמו בייחוד עם כנסת ישראל, ותהא הדלת סגורה ונעולה בפניו, שלא יוכל אפילו להסתכל ולראות בייחוד השי"ת והשפעתו לאחדות ישראל, שהוא נשאר מבחוץ, ואינו יכול לא לראות ולא להסתכל בין ישראל לאביהם שבשמים, כי בראותו זה הייחוד בוודאי לא ימצא חן בעיניו, ויטיל הארס שבעיניו לקלקל ולהזיק חלילה.

גם אמרו בש"ס פ"ק דתענית (ח): "אמר רבי יצחק, אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר (דברים כח, ח) 'יצו ה' אתך את הברכה באסמך'. תנא דבי רבי ישמעאל, אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו, שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמך" ע"כ. [עיין תוס' ומפרשים על אתר].

והיינו, שמטבעה של ברכה להתרבות ולפרות כאשר מוצנעת ונסתרת היא מן העין, ואם שולטת בה העין הרי היא עוצרת את הברכה. ולפעמים בעין רעה ניתן גם לקלקל ולהזיק חלילה, ולגרום היפך הברכה.

ולפיכך כדי שתהא הברכה מצויה באסמיהם של ישראל, נועל השי"ת את עצמו עמהם בעת 'נעילה', כדי שלא תוכל העין לשלוט בהם. ואף שאין למקטרג מקום לקטרג בפועל בזו השעה, עדיין בעצם ראייתו והסתכלותו מסוכן הוא, ונצרך להינעל בנעילת איתן, חותם לפנים מחותם, כדי להסתיר האהבה הגדולה והשפע הטוב שמשפיע השי"ת לישראל עם קרובו בעת חיתום גזר הדין, ולא יתערב זר עמנו בעת החלטה והחיתום בהשפעת הברכה לישראל קדושים.

ד

שורש נעילה מכוח ייחוד דכהן גדול לפני ולפנים ששום בריה אין מתערבת עמהם אף לא מלאכי עליון. – המשכת אותה ברכת ייחוד עליון ביום טוב דמוצאי יום הקדוש אל תוך ימי החול

ונראה שורש השפעת כח זמן הנעילה והנשגב של נעילה, שהוא נמשך מייחוד הגדול שלפני ולפנים של הכהן גדול בקודש הקדשים ביום הקדוש. שהיה עת ייחוד נורא בנעילת הכהן גדול בייחוד השי"ת בלבד. כאשר הכתוב מעיד במעלת זה הייחוד (ויקרא טז, יז): "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו, וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל". כי היה בזה ייחוד בין הכהן גדול לשכינה הקדושה בלבד, וכל זר לא יבוא עמהם.

ודרשינן בירושלמי דמכילתין (יומא פ"ה שלהי ה"ה): "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו. אפילו אותן שכתוב בהן (יחזקאל א, י) 'ודמות פניהם פני אדם' לא יהיו באוהל מועד" עכ"ל. והביאו התוס' במנחות (קט:): עי"ש. והיינו, שאפילו המלאכים לא הורשו לבוא באותה עת של הייחוד הנורא, ונמצאה שום בריה שבעולם איננה שם, כי אם הכהן הגדול עם קוב"ה בלבד.

והרי זה כל עיקרו של דין "ייחוד", שעל שם כך נקרא בשם "ייחוד", לומר שמתייחדים בו בייחוד בלעדי בין המתייחדים בלבד, ואין שום בריה שם עמהם בעת הייחוד.

על דרך שאמר הכתוב (בראשית מה, א) במאמר יוסף הצדיק בעת הייחוד הגדול, שהיה מתייחד עם אחיו: "ויקרא הוציאו כל איש מעלי, ולא עמד איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו". וזהו סוד הייחוד, שהיה מוציא את כל הנצבים עליו, ולא היתה שום בריה עמהם, רק יוסף הצדיק עם אחיו בלבד, מתייחדים בלבב שלם כל כולם בפנימיות זה הייחוד. [וכן מצינו בייחוד דאמנון (ש"ב יג, ט) "ויאמר אמנון הוציאו כל איש מעלי וגו'"].

ומכוח אותו ייחוד עליון, שהתייחד הכהן גדול ביום הקדוש לפני ולפנים, המשיך אותו כח ייחוד לישראל, ונעשה בזה זמן הגדול של 'נעילה' לדורות עולם. שבזו התפילה נועל השי"ת עצמו כביכול עם ישראל, מעין אותו ייחוד עליון שהיה הכהן גדול מתייחד לפני ולפנים.

ושם בקודש פנימה לא היה רשות לשום בריה להיכנס לשם, לא רק שאין שייך שם הקטרוג בפועל חלילה, אלא אף עצם ההמצאות באותו מקום לא הורשתה לשום בריה שבעולם, אפילו לא למלאכי עליון. ומזה נמשך כח 'נעילה' דיום הכיפורים, בייחוד השלם בין ישראל להקב"ה בלבד, ואין השטן יכול להימצא שם כלל וכלל, ואין לו שום מגע וקשר באותה עת כלל, גם לא בראיה והסתכלות בלבד כמו שנתבאר.

ואשר על פי יסוד זה יש לבאר, בלשון המשנה שפתחנו "ויום טוב היה עושה", שנתבאר שהמשיך בחינת יום טוב דיום הכיפורים אל תוך ימי החול שבמוצאי יום הכיפורים.

ונראה על פי המבואר בגודל זמן דנעילה, שאין שום אפשרות לשטן להתערב עם ישראל, אפילו לא בהסתכלות וראיה. ואת זו הבחינה המשיך הכהן גדול אותו 'יום טוב' שבסוף היום הקדוש בנעילה, להמשיכו אל תוך ימי החול שבמוצאי יום הכיפורים.

וביאור "יום טוב" מתייחס תמיד לעצם הזמן, שייחשב כמו 'יום טוב', ולא רק בסעודה בלבד, אלא המשך אותו זמן של 'יום טוב' לימות החול של כל השנה כולה.

כי עצם זמן של יום הכיפורים מובדל בשורשו מכל ימות השנה, כמו שנתבאר באורך לעיל דרשת כל נדרי, במאמר אבא אליהו זכור לטוב (תדא"ר פ"א): "ימים יוצרו ולו אחד (תהלים קלט, טז), זה יום הכפורים לישראל". שנתבאר בזה שעצם יצירת זמן של יום הקדוש, אינה מאותה יצירה של זמן דכל ימות השנה, אלא מעין יצירת זמן של לעתיד לבוא, שהיא 'לו' יתברך בלבד, עיין שם. ואם כן הרי נמצא יום הכיפורים בבחינת זמן אחר לגמרי ועולם אחר נחלק מיסודו מכל ימות השנה. וכמו שנתבאר בזה בדרשה שם, אשר המשיל רבי עקיבא בשלהי מכילתין (יומא פה:) את טהרת תשובת יום הכיפורים כמו מקוה, "מה מקוה מטהר וכו'". דהיינו כמו שמכניס האדם את עצמו אל תוך המקוה, שהוא מקום אחר נפרד לעצמו, ואף שערה אחת שמבחוץ פוסלת, כי כל כולו עובר אל מקום אחר לגמרי. – ועל כך נצרך הכהן גדול להמשיך אותה בחינה גם אל הימים שלאחר יום הכיפורים, שגם אז תישאר השפעת קודש של אותו ייחוד גדול של נעילה.

שהרי אחר עבור יום הכיפורים, כבר חוזר השטן חלילה לעולם, ואז כבר יש בכוחו גם להזיק בידיים חלילה, לא רק בהסתכלות וראיה. וצריך עתה שמירה מעליא יותר ממנו ומחילותיו. ועל כך ניתנו הכלים לישראל, לכל ימות השנה ובתוך ימי החול, שנמשך מאותו 'יום טוב' שהמשיך הכהן גדול לישראל אל תוככי ימי החולין, כדי להמציא בזה הכלים לישראל גם בכל ימות השנה, שיוכלו לצאת בשלום מן הקודש, ולא יתייראו מפני השטן המציק, ויכולים להתדבק באותה קדושה הנמשכת מיום הכיפורים אל כל ימות השנה כולה.

ובנעילה של יום הכיפורים, הרי הקב"ה חותם את גמר החתימה לטובה, והרי זו החתימה היתה שמורה וחתומה בעת הזמן של יום הכיפורים, שהוא יום מיוחד ונעלה ביצירתו המיוחדת מעין עולם הבא כמשנ"ת, ואפשר שהיה קשה מחמת כן להמשיך אותה בחינה לימות החול, שהוא עולם אחר. ולכן המשיך הכהן גדול היום טוב גם לימות החול, שעל ידי זה יוכל להמשיך מה שנחתם בשיא קדושת יום הכיפורים גם לימות החול.

ועוד אפשר שחותם אחד דיום הכיפורים לא היה בכוחו להציל בשמירת כל השפע הטוב רק באותה עת דיום הכיפורים בשעת נעילה, שלא יוכל להזיק שם כמבואר. שמכיון שאין לו שליטה באותו יום סגי בחותם נעילה אחד כדי למנוע ממנו גם היזק ראייה. אבל מכיון שפנה ויצא היום הקדוש, וחזר כוח שליטתו שוב יש לחוש דבחותם אחד לא סגי. ולכן עשה הכהן גדול יום טוב במוצאי יום הכיפורים, לחתום בו חותם נוסף, כדי שיהא הכל צרור ושמור בשני חותמות, חותם בתוך חותם, שבזה נעשה שמירה מעליא כידוע בהלכה, ושוב אין לו שום מגע ושום אפשרות התערבות בחלקנו, ודו"ק.

כיוצא בדבר הוא סוד סעודת מלוה מלכא שבמוצאי שבת קודש, כאשר השבת היא 'מקור הברכה', ואף היא יש בה 'מעין עולם הבא'. [וכפי שנדרש שם בתנא דבי אליהו בחדא דרשה: "ימים יוצרו ולו אחד בהם. זה יום שבת לישראל"]. וכדי להמשיך אותה ברכה שנשפעה לישראל בברכת השבת, ממשיכים אנו אותה ברכה בסעודת מלוה מלכא, כדי להמשיך ולהחדיר הברכה אל תוך ימות החול, ולא תשרה רק באותה בחינה עילאה דשבתא קדישא, אלא תמשיך את ברכתה לישראל ויהיו בידם הכלים להמשכת אותה ברכה אל תוך ימות החולין.

והנה בענין שדקדקתי בלישנא דמתניתין "ויום טוב" היה עושה, שיש כאן שם יום טוב. הראוני בזה לדברי התוס' בשבת (קיד:), שכתבו בזה"ל: "וכן אומר ר"י, מה שתוקעים במוצאי יוה"כ אינו אלא להודיע שהוא לילה, ויאכילו את בניהם שהתענו. וגם להכין סעודת מוצאי יוה"כ, שהיא כעין יום טוב, כמו שייסד הפייטן, אחר גמר מיצוי אכול בדצוי ורצוי" ע"כ.

והובאו דבריהם להלכתא בשער הציון (סי' תרכ"ט ס"ק טז) וז"ל: "ותוספות כתבו להראות שהוא יום טוב להרבות בסעודה, לכן יפקדו איש את אחיו בצאתו מבית הכנסת כדרך שאומרים בשבת ויום טוב, 'יום טוב', איש לחברו" עכ"ל. וכ"ה בשו"ע"ר (שם סי"ב), ומקורו קדוש מפרי מגדים שם בשם מטה משה ע"ש.

ויש להסמך בזה מה שדנו האחרונים, אם מוצאי יום הכיפורים חשיב כיום טוב לגבי נדר. שבשו"ת המהרי"ל נשאל על ערב יום הכיפורים (ספר מהרי"ל, הלכות ערב יום הכיפורים), וזה"ל: "שאלו למהר"י סג"ל, על שנדרה שלא לאכול בשר ולא לשתות יין רק בשבתות וימים טובים, מה דינה בערב יום כיפור. והשיב, שמותרת לאכול בכל רצונה ולשמוח לבה ביום זה, דנמי מתקרי יום טוב" עכ"ל. [א. ה. לשון זה של המהרי"ל, מתבאר היטב על פי מה שנתבאר בשו"ט דערב יום הכיפורים, שיש בו גם יום שמחה לישראל, שמקבלים עליהם את היום הקדוש בשמחה, ומבואר היטב לפי זה].

ודנו האחרונים לפי דבריו, מה דין מוצאי יום הכיפורים, אי חשיב נמי כמו יום טוב לגבי זה.

ובתוספות יומא (פז: ד"ה והאמר) כתבו לגבי מוצאי יוה"כ"פ: "דהוי כעין יום טוב, כדאמרינן במדרש דמוצאי יום כיפור בת קול יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה לחמך וכו'". ובגהות הרמ"א (סי' תרכ"ה ס"ה): "ואוכלים ושמחים במוצאי יום הכיפורים, דהוה קצת יום טוב".

ובשו"ת בית מרדכי (ח"א סי' מד) מביא מדברי הסמ"ג (לאוין יט) שלכן "נהגו העם לתקוע קשר"ק במוצאי יוה"כ, שמפני שאין זה יום טוב מפורסם, עשו בו תקנה לפרסמו, ולכך תוקעין קשר"ק ע"כ.

איברא בסה"ק פרי צדיק (מוצאי יום הכפורים אות ג), ביאר כוונת "ויום טוב היה עושה", שאין הכוונה ליום טוב, אלא לשון זה מבואר על פי מה שמצינו כעין זה בש"ס (קידושין לא). גבי רב יוסף, עבידנא יומא טבא לרבנן, מאן דהוה אמר לי אין הלכה כרבי יהודה וכו'. ופירש רש"י יומא טבא לרבנן, "סעודה לתלמידים". וכן כי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה, עבידנא יומא טבא לרבנן (שבת קיט). דהיינו סעודה. רק שלכן קראוהו 'יום טוב', "שענין יום טוב הוא שמחה, כמו שתיקנו אנשי כנסת הגדולה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון" עכ"ל. ונראה דעתו, שאין כאן יום טוב ממש, רק שמחה בסעודה שעשה לאוהביו.

ברם לפי המתבאר, נראה שאין זה רק סעודה בלבד, כי אם המשכת עצם הזמן שתהא בו בחינת 'יום טוב'. וכן נראה מדברי הפוסקים הנ"ל, שיש לברך בברכת 'גוט יום טוב', שאין זה שייך בסיום מסכת. וכן מדברי האחרונים הנ"ל שהתירו לאכול בשר למאן דשרי ליה רק ביום טוב, ובודאי בסיום מסכת לא נתיר לו לאכול בשר, שאינו יום טוב.

ומבואר להדיא דפליגי על הפרי צדיק, וסבירא להו שהוא כעין יום טוב ממש, ולא שיש בו רק שמחת הסעודה בלבד.

וכן נראה מדויק מדברי התוס' בשבת (ק"ז:), גבי הא דאין מצילין מן הדליקה משבת ליום הכפורים. וז"ל: "פירש בקונטרס, למוצאי יום הכיפורים. ואם תאמר, פשיטא דחול גמור הוא, ומאי שנא משבת למוצאי שבת. ויש לומר, דמצוה לאכול במוצאי יום הכיפורים, כמ"ש לעיל וכו'" עכ"ל.

ומוכח כוונתם, משום דחשיב מוצאי יום הכיפורים כיום טוב, לכן לא דמיא לדין משבת למוצאי שבת, [אף שגם במוצאי שבת איכא מצוה ללוות את המלכה, בסעודת מלוה מלכא], משום דחשיב כמו יום טוב, ולהכי סלקא אדעתין להתיר להציל משבת למוצאי יום הכיפורים, ודו"ק.

תו הראוני לדברי השל"ה הק' (מס' סוכה פרק נר מצוה, א-ב) וזל"ק: "ארבע ימים שבין יום כפורים לסוכות כו', אלו הימים הם כמו יום טוב וכו'. ובהגה"ה מהרי"ל בהלכות מוצאי יום כפור כתוב, וזה לשון מהרא"ק: בין יום כפור לסוכות אין נופלין, שאותן ארבעה ימים נתן הקדוש ברוך הוא מתנה לישראל, שמוחל עונותיהם כל אותן הארבעה ימים כו', וקרוב ללשון זה כתוב במנהגים. לכאורה משמע מדבריהם שכל מה שחוטא האדם בימים האלה לא יחשוב ה' העון, וחלילה להאמין בזה להיות ארבעה ימים בשנה הפקר, איש כל הישר בעיניו יעשה וכו'. ודברי מהרא"ק הנ"ל והמנהגים והנמשכים אחריהם ראוי להמליץ בעדם ולומר שכוונתם היא כך, בחמלת ה' על ישראל שנתן לנו יום כפור לכפר עוונות שישראל מסגלין עונות כל השנה, ונתן יום זה לכפר, כך אלו הארבעה ימים הם ענפים מיום כפורים לכפר עונות של השנה שעבר וכו'" עכ"ל.

מבואר מדברי קדשו כמשנ"ת, שהמשיכו אותו כוח של יום הכיפורים גם אל ימי החול שלאחריו, שהינם עדיין 'ענפים מים הכיפורים', כדי להמשיך אותו יום טוב הנשגב אל תוך ימות השנה כמבואר, והן הן הדברים בעזה"ת.

ויהי רצון שתמשך ברכתם של ישראל, ברכת יום הכיפורים וברכת יום השבת, עדי נזכה ליום שכולו שבת, בביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.

גמר חתימה טובה און אגוט גיבענטש יאר

לקבלת הגליון מידי שבוע שילחו מייל ל- m0732951213@gmail.com